

BİR ÇOCUK HAKKI İHLALİ;
Ev İçi Çocuk İşçiliği
Projesi

BİR ÇOCUK HAKKI İHLALİ;
Ev İçi Çocuk İşçiliği
Projesi

BİR ÇOCUK HAKKI İHLALİ; Ev İçi Çocuk İşçiliği Projesi

Tasarım ve kapak: **Serok Demircan**

Baskı: **Üçler Ofset**

PROJE EKİBİ

Proje Koordinatörü: **Sosyolog Ayşe Tepe Doğan**

Proje Danışmanı: **SHU İkrâm Doğan**

Veri Analiz ve Raporlama: **Sosyolog Engin Emre Değer**

Psikolog: **Uzm. Psi. Pınar Talaslıoğlu**

Saha Koordinatörü: **Sosyolog Hümeyra Tusun Yeğîn**

İstanbul, Nisan 2017

Bu bir Başak Kültür ve Sanat Vakfı yayınıdır

BSV “Başak Kültür ve sanat Vakfı” Türk Medeni Yasası’na göre kurulmuş hükümet dışı ve bağımsız bir kuruluştur.

Statüsü: 18 Haziran 2003 ve 25142 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kurumun izni olmadan, hiçbir elektronik veya mekanik formatta ve araçla (kayıt, bilgi,depolama vb.) çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

Başak Kültür ve Sanat Vakfı

Basak Culture and Art Foundation

Kayıdağı Mah. Uslu Cad. Nihat Sk. No:55/A Ataşehir/İstanbul
T.0216 420 49 68 F.0216 540 24 62 basaksanat@gmail.com www.basaksanatvakfi.org.tr

İçindekiler

ÖNSÖZ	5
GİRİŞ	6
EV İÇİ ÇOCUK İŞÇİLİĞİ ARAŞTIRMASI NİCELİKSEL ARAŞTIRMA RAPORU	10
1. Metodoloji	10
1.1. Örneklem	10
1.2. Örneklem Seçimi	10
1.3. Katılımcının Sınırlılığı	10
1.4. Veri Girişi ve Analizi	11
2. Tablolar - Projenin Nicel Bulguları	12
2.1. Sosyo Ekonomik Veriler	12
2.2. Çalışan ve Sosyal Şartlar Verileri	19
2.3. Ev İçi Çocuk İşçiliği Verileri	21
2.4. Ev İçi Çocuk İşçiliğinin Hane ve Çocuğa Etkilerine Dair Veriler	27
2.5. Ev İçi İşçiliğe Dair Algı Verileri	37
3. Değerlendirme ve Sonuç	42
3.1. Hanelerin Özellikleri	42
3.2. Çocukları ve Yaptıkları İşlerin Niteliği	44
3.3. Ev İçi İş Algısı ve Yaklaşımlar	46
3.4. Ev İçi İşçiliğin Hanelere ve Çocuklara Etkileri	48
EV İÇİ ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN ARAŞTIRMASI / STK, BELEDİYE, SENDİKA BİLGİLENDİRME SEMİNERİ ÖN TEST - SON TEST BULGULARI VE ANALİZ RAPORU	51
ATÖLYE ÇALIŞMASI DEĞERLENDİRME RAPORU	55
ÇOCUK HAKLARI PSİKODRAMA ATÖLYE ÇALIŞMASI	57
PROJE STK BİLGİLENDİRME SEMİNERİ DEĞERLENDİRME ÖN-SON TEST FORMU	63
ARAŞTIRMA ANKET FORMU	65

Tablolar

Tablo 1. Katılımcının İkametgahı	12
Tablo 2. Katılımcının Doğum Yeri	12
Tablo 3. Katılımcının Yaş Dağılımı	12
Tablo 4. Katılımcının Eğitim Durumu	13
Tablo 5. Katılımcının Medeni Durumu	13
Tablo 6. Örneklem kaç yıldır İstanbul'da Yaşıyor	13
Tablo 7. Katılımcının başka bir mesleği (düzenli bir işi) var mı?	14
Tablo 8. Katılımcının başka bir mesleği (düzenli bir işi) var ise nedir?	14
Tablo 9. Katılımcı ev içi işçiliklerde hangi alanlardaki işlerde çalışıyor?	15
Tablo 10. Katılımcıdan başka haneye gelir getiren kimse var mı?	15
Tablo 11. Haneye gelir getiren diğer kişiler kimdir?	16
Tablo 12. Eve alınan iş dışında haneye giren aylık toplam gelir nedir?	16
Tablo 13. Hane içi aylık ortalama harcama ne kadardır?	17
Tablo 14. Katılımcı haneye girne aylık toplam gelirden biriktirebiliyor mu?	17
Tablo 15. Katılımcı haneye giren aylık toplam gelirden nasıl biriktirebiliyor?	18
Tablo 16. Katılımcının gayrimenkulü var mı?	18

Tablo 17. Katılımcının şu anda oturduğu ev kendisine mi ait?.....	18
Tablo 18. Katılımcının bulunduğu evde kaç kişi çalışıyor?.....	19
Tablo 19. Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan kadın sayısı kaçtır?.....	19
Tablo 20. Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan erkek sayısı kaçtır?.....	19
Tablo 21. Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan kız çocuk sayısı kaçtır?.....	20
Tablo 22. Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan erkek çocuk sayısı kaçtır?.....	20
Tablo 23. Aile bireylerinin sosyal ya da sağlık güvencesi var mı?.....	20
Tablo 24. Hanedeki aile bireyleri kimin sosyal güvencesinden yararlanıyor?.....	21
Tablo 25. Katılımcı çocuğunu belirtilen işlerden biri veya bir kaçında çalıştırıyor mu?.....	21
Tablo 26. Katılımcının çocuğu belirtilen işlerden herhangi birini yapar mı?.....	22
Tablo 27. Katılımcının ev içinde çalışan çocuk sayısı kaçtır?.....	23
Tablo 28. Katılımcının ev içinde çalışan kız çocuk sayısı kaçtır?.....	23
Tablo 29. Katılımcının ev içinde çalışan erkek çocuk sayısı kaçtır?.....	24
Tablo 30. Katılımcının ev içinde çalışan kız çocuğunun yaşı kaçtır?.....	24
Tablo 31. Katılımcının ev içinde çalışan erkek çocuğunun yaşı kaçtır?.....	25
Tablo 32. Katılımcının kız çocuğunun eğitim durumu nedir?.....	25
Tablo 33. Katılımcının erkek çocuğunun eğitim durumu nedir?.....	26
Tablo 34. Katılımcının kız çocuğunun ev içinde yaptığı işçilikle günlük çalışma saati ortalama kaçtır?.....	26
Tablo 35. Katılımcının erkek çocuğunun ev içinde yaptığı işçilikle günlük çalışma saati ortalama kaçtır?.....	27
Tablo 36. Katılımcı, çocuğuna ev içi işlerdeki kazancından harçlık veriyor mu?.....	27
Tablo 37. Katılımcının ev içinde çalışan çocuğunun bu işlerden net kazancı nedir?.....	28
Tablo 38. Katılımcının çocuğun emeğiyle birlikte aylık net kazancı nedir?.....	28
Tablo 39. Katılımcı çocuğunun ev içi işçilik yapıyor olmasını nasıl değerlendiriyor?.....	29
Tablo 40. Katılımcı çocuğun ev içi işçilik yapıyor olmasından memnunsa neden memnun?.....	29
Tablo 41. Katılımcı çocuğunu ev içi işlere nasıl dahil ediyor?.....	30
Tablo 42. Katılımcının çocuğu ev içi işlere dahil olmayı nasıl karşılıyor?.....	30
Tablo 43. Katılımcı, ev içinde çocuğuna yaptırdığı işçiliklerin çocuğunun gelişimini etkilediğini düşünüyor mu?.....	31
Tablo 44. Görüşülen, ev içinde çocuğuna yaptırdığı işçiliklerin çocuğunun eğitim hayatını etkilediğini düşünüyor mu?.....	31
Tablo 45. Görüşülen, ev içinde çocuğuna yaptırdığı işçiliklerin çocuğunun sosyal yaşamını etkilediğini düşünüyor mu?.....	32
Tablo 46. Katılımcının çocukları ev içinde çalıştırırken öncelikli olarak dikkat ettiği nokta nedir?.....	32
Tablo 47. Katılımcının dışarıdan aldığı ve çocuğun yaptığı işçilikler evin neresindedir?.....	33
Tablo 48. Katılımcının dışarıdan ev içine aldığı ve çocuğunun yaptığı işçilikler çocuğun yaşam alanlarında da yapılıyor mu?.....	33
Tablo 49. Katılımcının ev içinde iş yapması çocuğuyla ilişkisini nasıl etkiliyor?.....	34
Tablo 50. Katılımcının çocuğunun ev içi işlerdeki becerisi ilişkilerini etkiler mi?.....	34
Tablo 51. Katılımcının çocuğunun ev içi işlerdeki becerisi ilişkilerini etkiliyorsa, nasıl etkiler?.....	35
Tablo 52. Katılımcı çocukların çalıştırılması ile ilgili kanuni yaş sınırını biliyor mu?.....	35
Tablo 53. Katılımcı çocuk işçiliğinin yasaklanması hakkında ne düşünüyor?.....	36
Tablo 54. Katılımcı, çocukların çalışabileceği bir fabrika yapılsa bu projeye ilgili ne düşünürdü?.....	36
Tablo 55. Katılımcı ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnun mu?.....	37
Tablo 56. Katılımcı çocukken ev içi işçilik yaptı mı?.....	37
Tablo 57. Katılımcı ne zamandan beri ev içinde iş yapıyor?.....	38
Tablo 58. Katılımcının hanesi ülkedeki ekonomik krizden etkilendi mi?.....	38
Tablo 59. Katılımcı neden ev içine iş alıyor?.....	39
Tablo 60. Katılımcının öncelik sıralaması nedir?.....	40
Tablo 61. Katılımcı çocuğunun hangisi olmasını ister?.....	40
Tablo 62. Katılımcı, yaptığı işi çocuğunun devam ettirmesini ister mi?.....	41
Tablo 63. Katılımcı ev içinde çalışmanın yaygın olmasından rahatsız oluyor mu?.....	41

Önsöz

Çocuk hakları konusunda önemli çalışmalar yürüten ve en son bu çalışmalarını 2015 yılında hayata geçirdiği Başak Helin Çocuk Hakları Enstitüsü'nde (BAHÇE) birleştiren ve sistematize eden Başak Kültür ve Sanat Vakfı yeni bir alan çalışması ile görünür olmayan ama giderek yaygınlaşan çocuğun emeğinin ev içine kayması meselesine odaklandı.

Çocuk işçiliği konusu çocuk hak ihlallerinin en yaygın alanlarından birini oluşturmaktadır. Fakat çocuk işçiliği artık sadece sokakta, sanayide ve ya belirli bazı iş kollarında değil evin içine kadar girmiş bulunmakta. Giderek yaygınlaşan ama ev içinde olması sebebiyle görünür olmayan bu konuyu çocuk hakları kapsamında ele aldık. Çözüm odaklı ve farkındalık yaratıcı çalışmalarla her türlü çocuk işçiliğine dur demek gerektiğinden hareketle projemizi hayata geçirdik. Bu yayınımda proje faaliyetlerini, sonuç ve raporlama kısmını bulacaksınız. SHU İkrâm Doğan'ın danışmanlığında yürüttüğümüz projemizin rapor niteliği taşıyan yayınımda Engin Emre Değer'in Saha araştırma veri analiz ve raporlamasını; sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, belediyeler ve sendikaların katılımıyla konuya dair farkındalık geliştirmek amacıyla gerçekleştirdiğimiz atölye çalışmasının ön test-son test veri analiz raporunu; İkrâm Doğan'ın bu atölye çalışmasının sonuç ve önerilerini kaleme aldığı raporunu; Uzman Psikolog Pınar Talaslıoğlu'nun çocukların haklarına dair farkındalıklarını arttırmaya yönelik çocuklarla gerçekleştirdiği Kuştepe ve Kayışdağı'ndaki oyun atölyelerinin değerlendirmelerini bulacaksınız.

Elinizdeki bu çalışmanın “Çocuk işçiliğinin tamamen ortadan kalkmasına bir katkısı olur temennisiyle;

Analiz ve raporlamadaki önemli katkıları için sosyolog ve araştırma teknikeri Esra Atalay'a, Kuştepe Roman Sanat Evi'nden Metin Şentürk'e, Erdal Yalçın'a, Çocuk atölye çalışmalarında desteklerini sunan Psikolog Vesile Çetin Kazak'a, Atölye sunumunda desteklerini sunan Erkan Akgüzel'e, Çimen Ev'den Melek Bahat'a, alan araştırmasını hayata geçirmemizde katkı sunan ve onlar da olmasaydı alan araştırmamızı gerçekleştiremeyeceğimiz kadınlara, çalışma arkadaşım Dilan Şahin'e, projenin hayata geçmesinde olanaklarını paylaşan Şişli Belediyesine özelden Toplumsal Eşitlik Birimi ekibine,

Ve

Sabırla bizi dinleyen ve önerileriyle ufkumuzu açan Proje danışmanımız Sosyal Hizmet Uzmanı İkrâm Doğan'a,

Öngördüğümüzden daha fazla bir zaman ve emekle bizlere sağlam bir rapor sunan Sosyolog Engin Emre Değer'e,

Çocukların harika bir gün geçirmelerine vesile olarak atölye çalışmalarını gerçekleştiren Uzman Psikolog Pınar Talaslıoğlu'na,

Anket çalışmamız için yoğun emek harcayan, çalışma sahasını arşınlayarak anketlerimizin sonuçlanmasına katkı sunan Saha koordinatörümüz Hümeysra Tusun Yeğ'in'e,

TEŞEKKÜREDERİZ.

Ayşe Tepe Doğan

Proje koordinatörü

Giriş

Modern 'çocuk ve çocukluk anlayışı'nın gelişmesiyle birlikte çocuk emeğinin kullanımı ve çocuğun erken yaşta çalışma hayatında yer alması önemli bir sorun olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Çocuk emeği tartışılırken genel olarak yoksulluk özelde de çocuk yoksulluğunun dolayısıyla da çocuk hakları, çocuğun yüksek yararı, çocuk ihmal ve istismarı, çocuğun kendini gerçekleştirme gibi kavramların akla gelmesi kaçınılmazdır.

Bu proje kapsamında gerek alanda yürütülen çalışmalarda gerek atölyelerde yapılan tartışmalarda soruna ilişkin bir kavram kargaşası olduğu izlenimi edinilmiştir. Dana en başta “ev içi çocuk işçiliği” tanımlamasına dair farklı algı tarzları ve yorumların bulunduğuna tanık olunmuştur. Yine saha araştırmasında çocuğun ev içi emeğinin aileler tarafından işçilik olarak görülmediği, çocuk dışarıda aynı işi yaptığında ise ‘çalışan’ olarak görüldüğü yönünde verilere ulaşılmıştır.

Yapılan bu saha çalışmasının alana dair bir kavramsallaştırma gerçekleştirme gibi bir iddiası olmamakla birlikte, bu anlamda bir boşluk olduğu ve bu boşluğun akademi, sivil toplum kuruluşları ve kamunun ortak çabasıyla kapatılabileceğini belirtmekte fayda var.

Bu çalışmada kavramların subjektif yorumlara neden olabilecek şekilde kullanılmasından mümkün olduğunca kaçınılmaya çalışılmıştır. Neticede kavramlar bir gerçeği ya da sorunu tespit edip anla(ya)tılabilmenin aracı olduğu gibi gerçekliği manipüle etmenin hatta üzerini örtmenin bir aracına da dönüşebilir.

Örneğin çocuğun erken yaşta çalışma yaşamına dahil olması, çocuğun ailesi tarafından istismar edilmesi olarak okunabileceği gibi yoksulluğa karşı bir cevap, özellikle göç edilen mekanda bir tutunma çabası olarak da okunabilir. Ya da yoksulluğun nedenleri tartışılırken, zenginliğin sebebi olarak yoksulluk ve yoksullaştırma mekanizmalarına değinmeden yapılacak bir analiz kendisi, örneğin yoksulların sosyal dışlanmayla ilişkisinin gözden kaçmasına neden olabilir.

Dolayısıyla göç, çocuk işçiliği, çocuk istismarı gibi kavramlar arasında nedensellik ilişkisi kurulurken sorunu yaşayanları sorunun nedeni olarak gören yaygın anlayıştan uzak durmaya çalıştık. Çünkü bu anlayış çözüm yolları üretmek üzere sorunu anlamaktan çok sorunu anlaşılmaz kılmaya hatta çözümsüzlüğü sürdürmeye hizmet etmektedir.

Bu çalışmada çocuğun ev içinde yapmış olduğu işlerin tamamı değil (ev temizliği, küçük kardeş veya yaşlı birey bakımı, bulaşık yıkama, sofraya hazırlama, ütü, alışveriş, vs) sadece doğrudan bir ücret karşılığında fason üretim olarak ev içinde yapılan işlerde çocuğun emeğinin doğrudan kullanımı “ev içi çocuk işçiliği” olarak anılacaktır.

Çocuk emeği kapitalist üretim süreçlerinde formal ilişkiler nedeniyle daha görünür durumdayken son yıllarda üretim süreçlerindeki değişim ve dönüşüm nedeniyle fason üretimler yoluyla - geleneksel ev içi işlerden farklı bir şekilde- ev içine çekilerek görünür olmaktan giderek uzaklaşmıştır. Özellikle de daha önce sokakta çalışan çocukların ev içine çekildiği ve Suriye'den göçle gelenlerin bu alanı doldurduğu görülmektedir.

Kamusal kontrol ve denetim mekanizmalarından yoksun bu durumun üretime katılım yaşının düşmesine neden olması kaçınılmazdır. Bu da çocuğun gelişim hakkının ihlaline sebep olmakta ve temel evrensel haklarını kullanmasına engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla çocuk emeğinin ev içine kayması ve çalışan çocuk sayısının sürekli bir şekilde artması genel anlamda çocuk hakları ihlalinin yanı sıra başka sorunlara da neden olacaktır.

Giriş

Nitekim DİSK-AR'ın araştırmasında 2006 yılında İstihdama katılan ve ev içinde çalışan çocukların sayısı 6 milyon 540 binken 2012 yılında bu sayı 7 milyon 503 bine ulaşmıştır. Kapitalist (mevcut) üretim ilişkileri açısından çocuk emeğinin -kadın emeğiyle birlikte- ne kadar ucuz olduğu düşünülürse gün geçtikçe sayının giderek artması ve sorunun kronik bir hal alması kaçınılmazdır.

Çocuğun ev içindeki bu durumuna dikkat çekmek için hazırladığımız “Bir Çocuk Hakkı İhlali: Ev İçi Çocuk İşçiliği” konulu projemizin, genel olarak çocuğun ev içi durumuna özellikle de ev içi emeğine dikkat çekerek sorunun görünür olmasına ve alanda çalışan hükümet dışı kurumlarla birlikte devleti bu alanda koruyucu ve önleyici tedbirleri alması konusunda zorlamaya vesile olması beklenmektedir. Bu çalışma daha çok ev içi çocuk işçiliğini anlama ve bu alana dair duyarlılık oluşturma çabasıdır.

Genel olarak ev içi çocuk işçiliği ve beraberinde fason iş yapan kadınlara dair önemli veriler elde ettiğimiz bu çalışmada; yoksul aileler için bir gelir kaynağı olan ev içi işlerin, üretim süreçlerindeki değişimden kaynaklı bir zorunlu tercihe dönüştüğü söylenebilir. Zira, katılımcıların toplamda %57'si koşullardan rahatsız olmasına rağmen çalışmak durumunda kaldığını belirtmektedir.

Bu çapta bir çalışmadan çıkarılabilecek iddialı bir sonuç gibi gözükse de neoliberal politikalar ve üretim süreçlerindeki değişim, esnek ve güvencesiz çalışma, sosyal devletin giderek sermaye lehine zayıflaması sonucu sermayenin ucuz emeğe yöneldiği, bunun da ev içi işçiliği artırdığını söyleyebiliriz.

Ev içi işçilik yapan katılımcıların, hanenin düzenli bir geliri olmasına (hanede başka gelir getiren kimse olmasına) rağmen bir ek gelir maksadıyla ev içi fason işçilik yaptıkları görülmektedir. Bu sonuca göre fason iş yapan aileler “çalışan yoksullar” olarak değerlendirilebilir. Ailelerin nüfus yoğunluğu ve ücret karşılığı çalışılan düzenli işten alınan maaşın çoğunlukla asgari ücret olduğu düşünülürse yapılan fason işin aynı zamanda bir yoksullukla baş etme yöntemi olduğu ve herhangi bir birikim sağlayamadan ancak temel ihtiyaçlarını karşılamaya yettiği söylenebilir. Nitekim haneye giren toplam gelire dair verilerde %42'lik bir oranın 1800 TL ve altı gelir grubunda olduğu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirildiğinde, kız çocuklarının ev içi çalışma oranlarının (%56.5) erkek çocuklarının ev içi çalışma oranlarından (%8.8) 7 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Ev içinde daha çok kız çocuklar çalışırken ev dışında daha çok erkek çocuk çalışmaktadır. Çalıştırılan çocukların yaş ve cinsiyet dağılımlarına ilişkin ayrıntılı veriler elde edilmiştir. Ayrıca ev içi çocuk işçiliğinin özellikle, irade beyanında bulunamayan, yoğunlukla ilkokul çağındaki çocuklarda görülüyor olması dikkat çekicidir.

Ev dışında gelir getirici bir işte çalışan kadın oranı sadece %17,6'dır. Kadınların genel olarak ev içinde yaptıkları işler de düşünüldüğünde, devletin nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlamasıyla ev içi bakım hizmetlerinin kadının üzerinden alınması halinde kadınların iş yaşamına katılımının daha mümkün hale gelebileceği söylenebilir. Nitekim görüşülenlere neden ev içine iş aldıklarına dair yöneltilen sorulara alınan yanıtlardan ilki %30.6 ile “dışarıda çalışırsam çocuklarımı bırakabileceğim bir yer yok” şeklindedir.

Çocuk işçiliği gibi “hassas ve saklı” bir konuyu az da olsa görünür kılmak ve sorunun anlaşılabilmesi açısından, evde fason iş yapan annelerin ve çocukların yaşı, eğitim durumu, çalışma saatleri, çocukların işe nasıl dahil oldukları, söz konusu işin çocuğa ve onun yaşam alanına etkileri, bu

bağlamda ebeveyn-çocuk ilişkisi, ebeveynlerin ev içi çocuk işçiliği ve fason üretime dair algıları gibi sorulara önem verilmiştir.

Görüşülenlerin %31.1'i, ev içi işçiliğin ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini etkilediğini ve çocuklarıyla ilgilenebilecek vakit bulamadıklarını, onlara yeterince zaman ayıramadıklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte işin zamanında ve düzgün bir şekilde yapılmaması nedeniyle çocuklara yönelik negatif bir yönelim geliştirildiğini (çocuğa karşı agresif olma, onu cezalandırma, bir daha iş vermeme, daha fazla iş verme, ona kızma, bağırma vs.) gösteren bulgular mevcuttur. Bu durumda ev içi çocuk işçiliğinin, çok önemli bir çocuk hakkı ihlaline, yanı sıra çocuklara karşı ciddi bir duygusal istismara neden olduğu söylenebilir.

Çocukların ev içi işlere gönüllü dahil olup olmadığını ölçen soruya verilen olumlu cevaplar %16 iken, gönülsüz dahil olduğunu ifade edenlerin oranı ise %57.1'i bulmaktadır.

Bu bulgular ev içi çocuk işçiliğinin anlaşılması ve bu sorunu yaratan sebeplerin nedensellik bağları içinde kavranması açısından önem arz etmektedir. Ailelerin ev içi işçilik ve çocuk işçiliğine dair en temel gerekçelerinin yoksulluk olması oldukça düşündürücüdür.

Bu sorunun çözümüne yönelik politikalar her ne kadar yoksullara sosyal yardım gibi görüne de nihayetinde sermaye birikiminin sürekliliğini sağlamak ve yoksulları piyasanın içerisinde tutmaya hizmet etmektedir. Dolayısıyla yoksullukla mücadele yerine cezalandırma yönteminin tercih edilmesi söz konusu olabilmektedir.

Buna en iyi örnek sokakta çalışan (mendil, su satma vb) çocukları ihmal ve istismardan korumak adına valiliklerin kabahatler kanununa göre bu çocukların ailelerine mükerrer sayıda para cezası kesip mahkemelerde dava açmasıdır. Burada bir destek mekanizmasından çok para cezalarını ödemek için çocuğun sokakta çalışmaya mahkum edilmesi, böylece ailelerin de çocukların da mağduriyetlerinin katlanması söz konusudur.

Bu anlamda "ev içi çocuk işçiliği" sorununu önlemeye yönelik olarak geliştirilecek mekanizmalar yoksulları cezalandırma yöntemine dönüşebileceği gibi tam aksine onları destekleyici bir sosyal hizmet anlayışına da pekala dönüşebilir.

Ev içi fason işçiliğin çocuğun yaşam alanına dolayısıyla sosyal hayatı ve eğitim hayatına etkileri söz konusudur. Bu etkilerin kapsamlı değerlendirilmesi ve sosyal politikalar üretilmesi için benzeri çalışmaların artırılması zaruryeti doğmaktadır. Başak Kültür ve Sanat Vakfı tarafından yapılan "Bir Çocuk Hakkı İhlali: Ev İçi Çocuk İşçiliği" konulu projemizin bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük etmesi beklenmektedir.

İkram Doğan

Sosyal Hizmet Uzmanı

Ev İçi ocuk İşçiliği
Araştırması
NİCELİKSEL ARAşTIRMA RAPORU

Ev İçi Çocuk İşçiliği Araştırması

Niceliksel Araştırma Raporu

1. METODOLOJİ

1.1. Örneklem

“Bir Çocuk Hakkı İhlali: Ev İçi Çocuk İşçiliği” projesi kapsamında hedeflenen çalışmalardan biri olan niceliksel veri elde etme süreci, yöntemi ve analizi bağlamında güven ölçütleri dahilinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde, İstanbul ili Şişli ve Üsküdar ilçelerinde ev içi çocuk işçiliğine dair nedenler ve çocukların ev içi işçiliğine katılım süreçleri araştırılmış, ayrıca ev içi kadın emeğine ve kayıt dışı fason üretimin yeni alanları haline gelmiş olan ev içi atölyelere dair bilgiler elde etmek amacıyla anket formlarında ek sorular oluşturulmuştur. Yapılan bu çalışma ile güvenli ve kullanılabilir veri elde edilmiştir. Veriler, 202 hane ile yapılmış olan ve 193’ü geçerli sayılan niceliksel araştırma yöntemi ile yapılandırılmış görüşme formlarına bağlı kalınarak toplanmıştır. Nicel veri toplama sürecinde çocukların ve kadınların hane içindeki durumu ile ilgili gerekli hassasiyet gösterilmiştir.

Niceliksel araştırma yöntemi kullanılarak İstanbul’da Şişli ve Üsküdar ilçelerinde ev içi çocuk işçiliğine dair güvenilir veriler elde edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizlerle ev içi çocuk işçilerin ve ebeveynlerin yaş grubu, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumları, evde yapılan işlerin türleri, çocuk işçiliğine dair algılar gibi sorular sorularak veriler elde edilmiştir.

1.2. Örneklem Seçimi

Projenin örnekleme oluşturulurken, fason ve merdiven altı çalışma koşullarının yoğun olduğu İstanbul ili araştırma evreni olarak baz alınmış; bu bağlamda Şişli ve Üsküdar ilçelerinde yaşayan, ev içinde fason işçilik yapan ve bu işlerde çocuklarını da kısmen ya da sürekli bir şekilde çalıştıran ailelerle görüşülmüştür. 101’i Şişli ilçesinde, 101’i Üsküdar ilçesinde olmak üzere, toplam 202 görüşme gerçekleştirilmiş olup; 9 anket görüşülen kişilerin görüşme esnasındaki türlü gerekçeleri nedeniyle iptal edilmiş; kalan 193 görüşme değerlendirme kapsamına alınarak anket sonuçları oluşturulmuştur. Söz konusu ilçelerde proje koordinatörü ve anketörün pilot görüşmeler gerçekleştirmek amacıyla yapmış olduğu ev ziyaretleri aracılığıyla bir ağ bulunmuş ve bu ağdan hareketle “kar topu” yöntemi ile kalan örnekleme ulaşılmıştır. Görüşmeler hanelerdeki ebeveyn kadınlar ile birebir ve baş başa yapılmış; veriler bu görüşmelerin formlarından elde edilmiştir.

1.3. Örneklemin Sınırlılığı

Proje kapsamında örneklemin sınırları her ilçeden 100’er aile (toplamda 200 aile) olarak belirlenmiştir. Ancak, bu araştırma süresince yürütülen görüşmelerde çocuk işçiliği gibi netameli bir konunun gerilimli ülke gündemi nedeniyle de hayli saklı tutulduğu gözlenmiş ve bu nedenle 9 görüşme türlü nedenlerle iptal edilmiştir. Ayrıca, görüşülenlerden bazıları da çocuklarını çalıştırmadıkları yönünde beyanlarda bulunmuştur. Dolayısıyla, yapılmış olan toplamda 202 görüşmeden 193’ü esas alınmıştır. Bu vesileyle, konunun hassasiyeti ve güncel politik koşullar nedeniyle gerçek verilere erişimde büyük zorluk yaşandığı belirtilmelidir.

1.4. Veri Girişi ve Analizi

Niceliksel araştırmanın veri girişi ve analizi Statistical Package for the Social Sciences (SPSS – 24. package) programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin tablo dökümlerindeki görsel düzenleme için de Microsoft Excell programından faydalanılmıştır. Veri girişi araştırmanın ikinci ayından itibaren yapılmaya başlanmıştır.

2. TABLOLAR – PROJENİN NİCEL BULGULARI

2.1. Sosyo Ekonomik Veriler

Niceliksel araştırma için görüşülenlerin sosyo ekonomik desibellerini belirlemek amacıyla yöneltilmiş öncelikli soruların cevapları aşağıdaki gibidir:

GÖRÜŞME SEMTİ / MAHALLESİ		
	Sıklık	Oran %
Şişli	101	52.3
Üsküdar	92	47.7
Toplam	193	100.0

Tablo 1: Katılımcının İkametgahı

Tabloda görüldüğü üzere görüşülen hanelerin %52'si Şişli, %48'i ise Üsküdar ilçesindedir.

DOĞUM YERİ		
	Sıklık	Oran %
Köy	106	54.9
Kasaba	37	19.2
Kent	50	25.9
Toplam	193	100.0

Tablo 2: Katılımcının Doğum Yeri

Katılımcıların doğum yeri %55 gibi yoğunluklu bir oranla “Köy” olarak görülmektedir. Bu büyük payı %26'ı ile “Kent” takip etmekte ve son olarak Katılımcının %19'u “Kasaba” doğumlu olduğunu belirtmektedir.

YAŞ		
	Sıklık	Oran %
23 - 27	13	6.7
28 - 32	31	16.1
33 - 38	61	31.6
39 - 44	39	20.2
45 - 49	30	15.5
50 üstü	19	9.9
Toplam	193	100.0

Tablo 3: Katılımcının Yaş Dağılımı

Görüşülen ebeveyn kadınların ağırlıklı olarak %32'si “33-38” yaş aralığındadır. Bu oranı %20 ile “39-44”, %16 ile “28-32” ve %15.5 ile “45-49” yaş aralıkları takip etmektedir. Görüşülen kadınların sadece %7'si genç anne olarak niteleyebileceğimiz “23-27” yaş aralığındayken; “50 yaş üstü” olanların oranı %10'dur.

EĞİTİM DURUMU		
	Sıklık	Oran %
Okur Yazar değil	40	20.7
Okur Yazar	24	12.4
İlkokul	95	49.2
Ortaokul	24	12.4
Lise	7	3.6
Üniversite	3	1.6
Toplam	193	100.0

Tablo 4: Katılımcının Eğitim Durumu

Tabloda da görüldüğü gibi, Şişli ve Üsküdar ilçelerinde çocukların ev içi işçilik ve fason işçilik hallerini araştırmak üzere görüşülen ebeveyn kadınların yarıya yakını (%49.2) sadece İlkokul eğitimlerini tamamlamıştır. Yine bu annelerin beşte biri (%20.7) okur yazar olmamakla beraber; okur yazar oranı ise %12.4'tür. Ortaokul eğitimi almışların oranı da %12.4 iken Lise ve üstü eğitim düzeyine sahip ebeveyn annelerin oranı toplamda sadece %5.2'ye tekabül etmektedir. Dolayısıyla, eğitim düzeyi ve yapılan nitelik gerektirmeyen ev içi işin birbiriyle ters orantılı olduğu söylenebilir.

MEDENİ DURUM		
	Sıklık	Oran %
Evli	184	95.3
Eşi vefat etmiş	5	2.6
Boşanmış	4	2.1
Toplam	193	100.0

Tablo 5: Katılımcının Medeni Durumu

Proje süresince görüşülen 193 ebeveyn kadının %95 gibi büyük bir oranı evliyen toplamda sadece %4.7'lik bir kısmı eşi vefat etmiş ya da boşanmış olarak görülmektedir. Evliliğin, kadınların istihdama katılımını olumsuz yönde etkilediği ve ev içi işe yönlendirdiği belirtilebilir.

KAÇ YILDIR İSTANBUL'DA YAŞIYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
5 yıldan az	4	2.1
6 - 10 yıldır	22	11.4
11 yıldan fazla	167	86.5
Toplam	193	100.0

Tablo 6: Örneklem kaç yıldır İstanbul'da yaşıyor?

Görüşülenlerin %86.5'i 11 yıldan fazladır İstanbul'da yaşamaktadır. %11.4'ü "6-10" yıl arasında İstanbul'a gelmiş olanların yanı sıra, son 5 yılda İstanbul'a yerleşenlerin oranı sadece %2.1'dir. Bu tablodan; uzun süre İstanbul'da yaşıyor olmanın fason iş veren ağlara ulaşımında bir avantaj olduğu sonucu çıkarılabilir.

BAŞKA BİR MESLEĞİNİZ (DÜZENLİ BİR İŞİNİZ) VAR MI?		
	Sıklık	Oran %
Evet	131	67.9
Hayır	62	32.1
Toplam	193	100.0

Tablo 7: Katılımcının başka bir mesleği (düzenli bir işi) var mı?

Görüşülenlerin %68'i ev içinde yaptığı fason işler dışında başka bir mesleği olduğunu belirtmiştir. %32'si ise başka bir mesleği olmadığını ifade etmiştir. Tablo 8'de ise, düzenli bir işi olduğunu belirtenlerin söz konusu işlerinin neler olduğu belirtilmektedir.

BAŞKA BİR MESLEĞİNİZ (DÜZENLİ BİR İŞİNİZ) VAR İSE NEDİR?			
	Sıklık	Geçerli Oran %	Toplam İçi Oran %
Ev emekçisi	82	62.6	42.5
Nitelik gerektirmeyen meslekler	26	19.8	13.5
Sanatkar	7	5.3	3.6
Hizmet ve satış elemanı	4	3.1	2.1
Nitelikli tarım, ormancılık, su ürünü çalışanı	4	3.1	2.1
Profesyonel meslek mensubu (Öğretmen, Avukat, Doktor...)	1	0.8	0.5
Büro hizmetlerinde çalışan eleman	1	0.8	0.5
Diğer	6	4.6	3.1
Evet diyenler içindeki Toplam	131	100.0	
Toplam	193		100.0

Tablo 8: Katılımcının başka bir mesleği (düzenli bir işi) var ise nedir?

Tablo 7'deki düzenli iş meslek sorusunu detaylandırmak amacıyla yönlendirilmiş olan bu sorudan elde edilen verilerde dikkat çeken nokta, ebeveyn kadınların %42.5'inin "Ev emekçisi" sıfatını bir meslek olarak görmeleridir. %13.5'i "Nitelik gerektirmeyen meslek sahibi", %3.6'sı "Sanatkar", %2.1'er oranla "Hizmet ve satış elemanı" ve "Nitelikli tarım, ormancılık, su ürünü çalışanı" %0.5'er oranla "Profesyonel meslek mensubu" ve "Büro hizmetlerinde çalışan eleman" yanıtlarını veren Katılımcının %3.1'i ise "diğer" mesleklerde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

EV İÇİ İŞÇİLİKLERDE HANGİ ALANLARDAKİ İŞLERDE ÇALIŞIYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Hafif tekstil	93	48.2
Boncuk / Boncuk işleme	25	13.0
Süs eşyası	17	8.8
Oya / Dantel / Örgü / Yazma / Piko / Boncuk süsleme gibi el işleri	16	8.3
Çiçekçilik	11	5.7
Takı kolye yapımı	5	2.6
Fermuarçılık	5	2.6
Elektronik	4	2.1
Sigara paketleme	4	2.1
Evden gıda / yemek satışı	3	1.6
Kese kağıdı, broşür, etiket vb. yapımı	3	1.6
Nikah şekeri yapımı	2	1.0
Midyecilik	2	1.0
Kalem yapımı	2	1.0
Hafif sanayi	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 9: Katılımcı ev içi işçiliklerde hangi alanlardaki işlerde çalışıyor?

Katılımcıların en yoğun çalıştığı alan %48 ile "Hafif tekstil"dir. Bunu, %13 ile "Boncuk /boncuk işleme", %9 ile "Süs eşyası", %8 ile "Oya/Dantel/Örgü/Yazma/Piko/ Boncuk süsleme gibi el işleri", %6 ile "Çiçekçilik", %2.6'sar "Takı kolye yapımı" ve "Fermuarçılık", %2.1'er "Elektronik" ve "Sigara paketleme", %1.5'er "Evden gıda / yemek satışı" ve "Kese kağıdı, broşür, etiket vb. yapımı", %1'er "Nikah şekeri yapımı", "Midyecilik" ve "Kalem yapımı" ve %0.5 ile "Hafif sanayi" izlemektedir. Sonuç olarak katılımcıların %72'si Hafif tekstil ve yan dallarında (Boncuk/Boncuk işleme, Oya/Dantel/Örgü/Yazma/Piko/ Boncuk süsleme gibi el işleri, Fermuarçılık) ev içi işçilik yapmaktadır.

HANEYE SİZDEN BAŞKA GELİR GETİREN KİMSE VAR MI?		
	Sıklık	Oran %
Evet	184	95.3
Hayır	9	4.7
Toplam	193	100.0

Tablo 10: Katılımcıdan başka haneye gelir getiren kimse var mı?

Ev içi işçilik yapan hanelerde görüşülen kadınların %95'i haneye kendisi dışında da gelir getiren kimseler olduğunu belirtmektedir. Hanelerin kalan %5'inde ise tek gelir kaynağı görüşmeyi gerçekleştiren kişidir. Bu durum, hanede ev içi işçiliğin yoğunluklu olarak ek gelir kaynağı amacıyla yürütüldüğünü göstermektedir.

HANEYE GELİR GETİREN DİĞER KİŞİLER KİMDİR?		
	Sıklık	Oran %
Eşim	145	75.1
Eşim + Çocuğum / Çocuklarım	25	13.0
Çocuğum / Çocuklarım	13	6.7
Aynı hane içinde yaşayan akrabalar	1	0.5
Cevap yok	9	4.7
Toplam	193	100.0

Tablo 11: Haneye gelir getiren diğer kişiler kimdir?

Ebeveyn kadınların %75'i haneye gelir getiren diğer kaynağı "Eşim" olarak nitelerken, hanede hem eşin hem de çocukların gelir kaynağı olduğu oran % 13'tür. Yine, haneye gelir getiren bir diğer kaynak %7'ye yakın bir oranla "Çocuğum / Çocuklarım" olarak ifade edilirken, "Aynı hanedeki diğer akrabalar" ve "Cevap yok" yanıtları toplamda %5 gibi düşük bir oranla yanıtlanmıştır. Bu sonuçlar; haneye giren gelirin %20'sinde çocuk emeğinin olduğunu ortaya koymaktadır.

EVE ALDIĞINIZ İŞ DIŞINDA HANENİZE GİREN AYLIK TOPLAM GELİR NEDİR?		
	Sıklık	Oran %
600 ve altı	1	0.5
601 - 1200	16	8.3
1201 - 1800	64	33.2
1801 - 2400	52	26.9
2401 - 3000	37	19.2
3001 - 3600	10	5.2
3600 üstü	7	3.6
Diğer / Bilmiyorum	5	2.6
Eve aldığımız iş dışında gelir yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 12: Eve alınan iş dışında haneye giren aylık toplam gelir nedir?

Haneye giren toplam gelirlerine dair verilerde %42'lik bir oranın 1800 TL ve altı gelir grubunda olduğu görülmektedir. Bu rakam DİSK-AR'ın ebeveynlerin çalıştığı 4 kişilik bir aileye alt sınır olarak işaret ettiği 1900TL'lik en düşük asgari ücret bedelinden bile düşüktür. ¹1800-3600 TL arası geliri olan haneler ise Katılımcının %51'idir. Bu gelir grubu da, Türk-İş'in Aralık 2016 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Raporuna² göre 4.665 TL'lik yoksulluk sınırının altındadır. 3600 TL üstü gelir beyan edenler sadece %3.6 ile sınırlıyken, %3 lük bir oran ise "Diğer/Bilmiyorum" ve "Eve aldığımız iş dışında gelir yok" beyanında bulunmuştur.

¹1300 TL Yetersiz: Yeni Yılda Da Asgari Sefalet Devam Ediyor, son güncelleme 01.03.2017, <http://disk.org.tr/2015/12/1300-tl-yetersiz-yeni-yilda-da-asgari-sefalet-devam-ediyor/>

²Aralık 2016 Açlık ve Yoksulluk Sınırı, Türk-İş Haber Bülteni, 26 Aralık 2016

HANE İÇİ AYLIK ORTALAMA HARCAMANIZ NE KADARDIR?		
	Sıklık	Oran %
600 ve altı	7	3.6
601 - 1200	45	23.3
1201 - 1800	38	19.7
1801 - 2400	40	20.7
2401 - 3000	36	18.7
3001 - 3600	11	5.7
3600 üstü	7	3.6
Diğer / Bilmiyorum	9	4.7
Toplam	193	100.0

Tablo 13: Hane içi aylık ortalama harcama ne kadardır?

Aylık ortalama gider sorusuna verilen yanıtların %3.6'sı "600 ve altı", %23.3'ü "601-1200", %19.7'si "1201-1800", %20.7'si "1801-2400", %18.7'si "2401-3000", %5.7'si "3001-3600" ve %3.6'sı 3600 üstü şeklindedir. %4.7 ise "Diğer / Bilmiyorum" beyanında bulunmuştur.

HANENİZE GİREN AYLIK TOPLAM TUTARDAN BİRİKTİREBİLİYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Biriktiriyorum	47	24.4
Biriktiremiyorum	145	75.1
Cevap yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 14: Katılımcı haneye giren aylık toplam gelirden biriktirebiliyor mu?

Araştırmaya katılmış her dört kişiden üçü elde ettikleri toplam gelirden biriktiremediklerini beyan etmektedir. Yaklaşık dörtte biri ise "biriktiriyorum" yanıtını vermiştir.

HANENİZE GİREN AYLIK TOPLAM TUTARDAN NASIL BİRİKTİRİYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Biriktiremiyorum.	145	75.1
Biriktirip çocukların ihtiyaçlarına harcıyor.	29	15.0
Borç ödüyorum. (Ev, Kredi vb.)	4	2.1
Biriktirip bankaya / altına yatırıyorum.	9	4.7
Biriktirip evdeki erkeğe veriyorum.	2	1.0
Biriktirip peşinat yapacağız.	1	0.5
Tapu almak için biriktiriyorum.	1	0.5
İş kurmak için biriktiriyorum.	1	0.5
Cevap yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 15: Katılımcı haneye giren aylık toplam gelirden nasıl biriktirebiliyor?

Katılımcıların %75'i hiç birikim yapmadığını belirtmiştir. %17'si ise belirli bir miktar biriktirse bile ailenin ihtiyaçları ve borçları için harcamaktadır. Bu ailelerin bir kısmı (%15) biriktirdiği parayı çocukların ihtiyaçları için kullanmaktadır. Tabloya bakarak ailelerin yalnız %6.2'sinin gerçek anlamda birikim yapabildiği söylenebilir.

GAYRİMENKULÜNÜZ VAR MI?		
	Sıklık	Oran %
Evet	80	41.5
Hayır	113	58.5
Toplam	193	100.0

Tablo 16: Katılımcının gayrimenkulü var mı?

Katılımcıların %58.5'inin bir gayrimenkulü yoktur. %41.5'i ise bir gayrimenkulü olduğunu belirtmiştir.

ŞU ANDA OTURMAKTA OLDUĞUNUZ EV SİZE Mİ AİT?		
	Sıklık	Oran %
Kendi mülkiyetimde.	64	33.2
Aileden birine ait.	24	12.4
Bir tanıdık / ortakla beraber.	3	1.6
Kira.	102	52.8
Toplam	193	100.0

Tablo 17: Katılımcının şu anda oturduğu ev kendisine mi ait?

Katılımcıların %33'ü kendi konutlarında ikamet etmekteyken; %53'ü ise kiracıdır. %14'ü ise "Aileden birinin" yahut "Bir tanıdıkla / ortakla beraber" alınmış evde yaşamaktadır.

2.2. Çalışan ve Sosyal Şartlar Verileri

BU EVDE KAÇ KİŞİ ÇALIŞIYOR?		
	Sıklık	Oran %
1 Kişi	129	66.8
2 - 5	59	30.6
6 - 10	1	0.5
Çalışan yok / Emekli	2	1.0
Cevap yok	2	1.0
Toplam	193	100.0

Tablo 18: Katılımcının bulunduğu evde kaç kişi çalışıyor?

Verilen yanıtların %67 gibi büyük bir kısmı hanede sadece 1 kişinin çalışıyor olduğu yönündedir. %31'i "2-5" çalışanının olduğunu belirtirken, diğer yanıtlar toplamda %2.5'luk bir oranda kalmaktadır.

ÇALIŞAN KADIN		
	Sıklık	Oran %
Var	34	17.6
Yok	159	82.4
Toplam	193	100.0

Tablo 19: Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan kadın sayısı kaçtır?

Görüşülen hanelerdeki ebeveyn kadınların verdiği yanıtlara göre hanede herhangi bir işte çalışan kadın oranı sadece %17.6 şeklindedir. %82.4'ü ise kadınların çalışmadığını belirtmiştir. Bu veriler dahilinde, çalışma yaşamında ev içi emeğin anketi yanıtlayan kadınlarca da çoğunlukla önemsenmediği sonucuna varılabilir.

ÇALIŞAN ERKEK		
	Sıklık	Oran %
Var	172	89.1
Yok	21	10.9
Toplam	193	100.0

Tablo 20: Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan erkek sayısı kaçtır?

Hanede çalışan kadın ile ilgili olan Tablo-19 ile zıtlık oluşturacak şekilde; görüşülen hanelerdeki çalışmayan erkek oranı %11 iken çalışan erkek oranı %89'dur.

ÇALIŞAN KIZ ÇOCUK		
	Sıklık	Oran %
Var	17	8.8
Yok	176	91.2
Toplam	193	100.0

Tablo 21: Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan kız çocuk sayısı kaçtır?

Örneklemdaki hanelerde hane dışında çalışan kız çocuk oranı %9 iken herhangi bir işte çalışmayan kız çocuk oranı %91'dir.

ÇALIŞAN ERKEK ÇOCUK		
	Sıklık	Oran %
Var	32	16.6
Yok	161	83.4
Toplam	193	100.0

Tablo 22: Katılımcının bulunduğu evde hane dışında çalışan erkek çocuk sayısı kaçtır?

Hane dışında çalışan erkek çocuk oranı ise, önceki tablodaki kız çocuk oranlarının neredeyse iki katına tekabül edecek şekilde %16.6 olarak görülmektedir. Çalışmayan erkek çocuk oranı %83.4'tür.

AİLE BİREYLERİNİN SOSYAL YA DA SAĞLIK GÜVENCESİ (GSS) VAR MI?		
	Sıklık	Oran %
Evet var. Sigortalıyız.	137	71.0
Evet var. Yeşil kartlıyız.	30	15.5
Evet var. Bağ-Kur yatırıyoruz.	7	3.6
Bireysel emeklilik	1	0.5
Hayır yok.	18	9.3
Toplam	193	100.0

Tablo 23: Aile bireylerinin sosyal ya da sağlık güvencesi var mı?

Katılımcıların toplamda %90.6'sı sigorta vb. sağlık ve sosyal güvencelere bağlıyken %9.3'ünün herhangi bir sağlık ya da sosyal güvencesi bulunmamaktadır.

AİLE BİREYLERİ KİMİN SOSYAL GÜVENCESİNDEN YARARLANIYOR?		
	Sıklık	Oran %
Babanın / Annenin sigortası.	140	72.5
Yeşil kartlıyız.	30	15.5
Babanın / Annenin özel sağlık sigortası	1	0.5
Sosyal güvencemiz yok.	17	8.8
Kendi sigortam.	1	0.5
Çocukların sigortası.	4	2.1
Toplam	193	100.0

Tablo 24: Hanedeki aile bireyleri kimin sosyal güvencesinden yararlanıyor?

Hanedeki bireylerin %72.5'i Babanın/Annenin sigortasından yararlanmaktayken, %15.5'i ise yeşil kart kullanmak durumundadır. Kendisine ya da çocuklarına ait sigorta kullananların oranı toplamda %3.1'dir. "Sosyal güvencemiz yok" cevabı %8.8'dir.

Tablodaki verilerden anlaşılabacağı üzere, Tablo 20'de belirtilmiş olan çalışan hane içi erkek sayısı ise birlikte değerlendirildiğinde eve ekmek getirenin (Male breadwinner) hanedeki erkek olduğu ve ataerkil toplumsal rol modellerinin, iş gücü / formel sektör (employment / formal sector) bağlamında yeniden üretildiği görülmektedir.

2.3. Ev İçi Çocuk İşçiliği Verileri

ÇOCUĞUNUZU AŞAĞIDA SIRALANAN EV İÇİ İŞLERDEN HERHANGİ BİRİNDE VEYA BİRKAÇINDA ÇALIŞTIRIYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Evet	142	73.6
Hayır	39	20.2
Cevap yok	12	6.2
Toplam	193	100.0

Tablo 25: Katılımcı çocuğunu belirtilen işlerden biri veya bir kaçında çalıştırıyor mu?

Görüşülen hanelerdeki ebeveyn kadınların %74'ü çocuklarını belirtilmiş olan işlerden en az birinde çalıştırdığını ifade etmiştir. Çalıştırmadığını belirten ailelerin oranı %20 iken herhangi bir cevap vermeyen görüşmecilerin oranı da %6'dır. Tablo 26'da ise, bu soruya evet yanıtı verenlerin çocuklarını hangi işlerde çalıştırdığına dair detaylar yer almaktadır.

EV İÇİNDE ÇOCUĞUNUZ AŞAĞIDAKİ İŞLERDEN HERHANGİ BİRİNİ YAPAR MI?			
	Sıklık	Oran %	Geçerli Oran %
Ev içine aldığımız fason işler	84	43.5	28.0
Ev içine aldığımız fason işlerde el altında yardım	33	17.1	11.0
Ev temizliği	92	47.7	30.6
Çamaşır / Bulaşık	21	10.9	7.0
Çocuk bakımı	14	7.3	4.6
Ütü	4	2.1	1.3
Markete / Bakkala gönderiyorum.	3	1.6	1.1
Çiçek yapımı.	2	1.0	0.6
Hepsini	1	0.5	0.3
Yaşlı bakımı	0	0.0	0.0
Çocuklar büyük	2	1.0	0.6
Hiçbirini	44	22.8	14.7
Geçerli yanıt sayısı	300	155.5	100.0

Tablo 26: Katılımcının çocuğu belirtilen işlerden herhangi birini yapar mı?

Birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği bu soruda görüşmecilerden elde edilen toplamda 300 yanıtlık veriler ışığında; çocukların fason işleri, ev işleri ve bakım olarak üç başlık altında çalıştığı söylenebilir. Toplam örnekleme, çocukların %39'u fason işlerde çalıştırılırken %41'i ise ev temizliği, çamaşır/bulaşık, ütü, markete/bakkala gönderme vb işlerde çalıştırılmaktadır gelmektedir.

Ayrıca, çocukların %4.6'lık bir oranı evdeki "çocuk bakımı"nda çalıştırılırken "yaşlı bakımı"nda hiç çocuk çalıştırılmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, çocukların yaşlı bakımında çalıştırılmasının bir çocuk evliliği meselesi olduğu yönündeki iddiasına dair Doç. Dr. Özgür Arun'un çalışmasına da bakılabilir.³

³Yaşlanmaya hazır mıyız?, Röportaj - Özgür Arun, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://www.sivilsayfalar.org/yaşlanmaya-hazir-miyiz/>

EV İÇİNDE ÇALIŞAN ÇOCUK SAYINIZ KAÇTIR?		
	Sıklık	Oran %
1 Çocuk	103	53.3
2 Çocuk	35	18.1
3 Çocuk	2	1.0
Yok / Cevap Yok	54	27.5
Toplam	193	100.0
Toplam Çalıştırılan Çocuk	179	

Tablo 27: Katılımcının ev içinde çalışan çocuk sayısı kaçtır?

Katılımcıların çocuklarının yaşı (Tablo-30/31), eğitim durumu (Tablo-32/33) ve ev içi işçilikteki çalışma saatlerine (Tablo-34/35) yönelik sorulara verdikleri yanıtlara göre toplam ev içi çalışan çocuk sayısı, ev içi çalışan kız çocuğu sayısı ve ev içi çalışan erkek çocuk sayısı derlenmiştir.

Bu hesaplama göre örnekleme yer alan 193 hanede toplamda 179 çocuğun bilgisine erişilebilmiştir. Bu çocukların 128'i kız çocuğu 51'i ise erkek çocuğudur.

Ayrıca katılımcıların %27'5'lik bir kısmı ev içinde çocuk çalışan olmadığını belirtmiştir. %53'ü ise en az 1 çocuk çalıştırdığını belirtmiştir. Görüşülenlerin %36'sı ise 2 çocuk ve üzeri çalıştırdığını beyan etmiştir. Bu oranlar, çocuğun ev içi emeğinin işçilik olarak görülmediğini düşündürmektedir.

EV İÇİNDE ÇALIŞAN KIZ ÇOCUK SAYINIZ KAÇTIR?		
	Sıklık	Oran %
1 Çocuk	91	47.2
2 Çocuk	17	8.8
3 Çocuk	1	0.5
Yok / Cevap Yok	84	43.5
Toplam Hane	193	100.0
Toplam Çalıştırılan Kız Çocuk Sayısı	128	

Tablo 28: Katılımcının ev içinde çalışan kız çocuk sayısı kaçtır?

193 hanenin 109'unda toplamda 128 kız çocuğunun ev içinde çalıştırıldığına dair yanıt alınmıştır. %47'si evde en az 1 kız çocuğunu çalıştırmaktadır. 2 kız çocuğu çalışan hane oranı %9, 3 çocuk çalıştıran örneklem ise %0.5 olarak görülmektedir.

Dolayısıyla, katılımcıların toplamda %56.5'inin kız çocuklarını ev içi işçilikte çalıştırdığı görülmektedir. Tablo 21'deki %8.8'lik ev dışı çalışan kız çocuk oranıyla kıyaslandığında, kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında hane içinde tutulduğu sonucuna varılabilir.

EV İÇİNDE ÇALIŞAN ERKEK ÇOCUK SAYINIZ KAÇTIR?		
	Sıklık	Oran %
1 Çocuk	45	23.3
2 Çocuk	3	1.6
Yok / Cevap Yok	145	75.1
Toplam	193	100.0
Toplam Çalıştırılan Erkek Çocuk Sayısı	51	

Tablo 29: Katılımcının ev içinde çalışan erkek çocuk sayısı kaçtır?

Toplamda 48 hanede ise 51 erkek çocuğun ev içinde çalıştırıldığına dair yanıt alınmıştır. Tablo 22'de ifade edilen %16.6'lık erkek çocuk ev dışı çalışma oranı ile kıyaslandığında ev içinde çalışan çocuk oranının da kısmen yükseldiği görülmektedir.

Tablo 21, 22, 28 ve 29 ortak değerlendirildiğindeyse, kız çocuklarının ev içi çalışma oranlarının (%56.5) erkek çocuklarından (%8.8) 7 kat daha fazla olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, ailelerin ev içi veya dışında çalışma kavramına toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden bakışırılabilir.

EV İÇİNDE ÇALIŞTIRDIĞINIZ KIZ ÇOCUĞUNUZUN YAŞI KAÇTIR?			
	Kız çocuk sayısı	109 Haneye Oran %	Kız çocuk sayısına Oran %
7 yaş altı	3	2.7	2.4
8 - 12	55	50.5	43.3
13 - 15	38	34.9	29.9
15 yaş üstü	32	29.4	25.2
Kız çocuk yok / cevap yok	84		
Toplam kız çocuk sayısı	193		100.0

Tablo 30: Katılımcının ev içinde çalışan kız çocuğunun yaşı kaçtır?

Hanedeki toplam kız çocuklarının %56.5'sine tekabül eden, görüşülen 193 haneden 109'unda ev içi işçilik yapan 127 kız çocuğu bulunmaktadır. Bu çocukların yaş ortalaması %43 ile "8-12" yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu oranı %30 ile "13-15" yaş aralığı takip etmekte, %25'lik bir orandaysa "15 yaş üstü" çalışan çocuk görülmektedir. %2.4'lük bir oran ise 7 yaş altı çocuk çalıştırdığını belirtmiştir.

EV İÇİNDE ÇALIŞTIRDIĞINIZ ERKEK ÇOCUĞUNUZUN YAŞI KAÇTIR?			
	Erkek çocuk sayısı	47 Haneye Oran %	Erkek çocuk sayısına Oran %
7 yaş altı	2	4.3	4.1
8 - 12	26	55.3	53.1
13 - 15	13	27.7	26.5
15 yaş üstü	8	17.0	16.3
Kız çocuk yok / cevap yok	146		
Toplam erkek çocuk sayısı	49		100.0

Tablo 31: Katılımcının ev içinde çalışan erkek çocuğunun yaşı kaçtır?

Araştırmada ulaşılmış hanelerdeki toplam erkek çocukların % 24.4'üne tekabül eden, görüşülen 193 haneden 47'sinde ev içi çalışan 49 erkek çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların yaş ortalaması %53 ile "8-12" yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu oranı %26.5 ile "13-15" yaş aralığı takip etmekte, %16.3'lük bir orandaysa "15 yaş üstü" çalışan çocuk görülmektedir. %4.1'lik bir oran ise 7 yaş altı çocuk çalıştırdığını belirtmiştir.

KIZ ÇOCUĞUNUZUN EĞİTİM DURUMU NEDİR?			
	Kız çocuk sayısı	Kız Çocuk Sayısına Oran %	Hane Sıklık
Okur Yazar değil	21	9.4	11
Okur Yazar	3	1.3	1
İlkokul	75	33.6	47
Ortaokul	64	28.7	44
Lise	54	24.2	48
Üniversite	6	2.7	5
Cevap yok	37		37
Toplam kız çocuk sayısı	223	Toplam hane	156

Tablo 32: Katılımcının kız çocuğunun eğitim durumu nedir?

193 haneden 156'sında eğitim durumu bilgisine erişilmiş toplam 223 kız çocuğu bulunmaktadır. Bu çocuklar %34'lük yoğunluklu bir oranla ilkokul mezunudur. %29 Ortaokul mezunu, %24'ü Lise Mezunu, %3'ü ise Üniversite öğrencisidir. Bu çocukların %9.4'ü okuma yazma bilmezken, yine %1.3'lük bir oranda ise okur yazar olan çocuklar bulunmaktadır.

ERKEK ÇOCUĞUNUZUN EĞİTİM DURUMU NEDİR?			
	Erkek çocuk sayısı	Oran %100	Hane Sıklık
Okur Yazar değil	28	13.6	10
Okur Yazar	1	0.5	1
İlkokul	54	26.2	32
Ortaokul	65	31.6	44
Lise	44	21.4	35
Üniversite	14	6.8	14
Cevap yok	57		57
Toplam erkek çocuk sayısı	206	Toplam hane	136

Tablo 33: Katılımcının erkek çocuğunun eğitim durumu nedir?

Görüşülen 193 haneden 136'sında eğitim durumu bilgisine erişilmiş toplam 206 erkek çocuğu bulunmaktadır. Bu çocuklar %32'lik bir oranla Ortaokul mezunudur. %26'sı İlkokul mezunu, %21'i Lise Mezunu, %7'si ise Üniversite öğrencisidir. Bu çocukların %13.6'sı okuma yazma bilmezken, yine %0.5'lik bir oranda ise sadece okur yazar olan çocuklar bulunmaktadır.

EV İÇİNDEKİ KIZ ÇOCUĞUNUZUN YAPTIĞI İŞÇİLİKLE GÜNLÜ ÇALIŞMA SAATİ ORTALAMA KAÇTIR?		
	Sıklık	Oran %
0 - 2	101	75.9
3 - 5	26	19.5
5 üstü	6	4.5
Kız çocuk yok / Cevap yok	83	
Geçerli Yanıt	133	100.0

Tablo 34: Katılımcının kız çocuğunun ev içinde yaptığı işçilikle günlük çalışma saati ortalama kaçtır?

Görüşülen katılımcıların %76'sı ev içinde kız çocuklarının "0-2" saat aralığında çalıştığını belirtmiştir. Çocukların %19.5'i "3-5" saat aralığında çalışırken %4.5'inin ise 5 saat ve üstü bir süreyle ev içinde çalıştığını belirtmiştir.

EV İÇİNDEKİ ERKEK ÇOCUĞUNUZUN YAPTIĞI İŞÇİLİKLE GÜNLÜ ÇALIŞMA SAATİ ORTALAMA KAÇTIR?		
	Sıklık	Oran %
0 - 2	46	88.5
3 - 5	5	9.6
5 üstü	1	1.9
Kız çocuk yok / Cevap yok	145	
Geçerli Çocuk Sayısı	52	100.0

Tablo 35: Katılımcının erkek çocuğunun ev içinde yaptığı işçilikle günlük çalışma saati ortalama kaçtır?

Katılımcıların %88.5'i ev içinde erkek çocuklarının "0-2" saat aralığında çalıştığını belirtmiştir. Çocukların %9.6'sı "3-5" saat aralığında çalışırken %2'sinin ise 5 saat ve üstü bir süreyle ev içinde çalıştığını belirtmiştir.

2.4. Ev İçi Çocuk İşçiliğinin Hane ve Çocuğa Etkilerine Dair Veriler

ÇOCUĞUNUZA EV İÇİ İŞLERDEKİ KAZANCINDAN HARÇLIK VERİYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Evet	155	80.3
Hayır	10	5.2
Eğitimlerine harcıyorum.	1	0.5
Cevap yok / Diğer	27	14.0
Toplam	193	100.0

Tablo 36: Katılımcı, çocuğuna ev içi işlerdeki kazancından harçlık veriyor mu?

Görüşülenlerin %80'i çocuklarına ev içi işlerdeki kazançlarından harçlık veriyorken, %5'i vermemektedir. Cevap yok ve Diğer yanıtların oranı ise toplamda %14.5'tir.

EV İÇİ EMEĞİ KARŞILIĞINDA ÇOCUĞUNUZUN NET KAZANCI NEDİR?			
	Sıklık	Oran %	Geçerli Oran %
300 ve altı	134	69.4	98.5
301 - 600	2	1.0	1.5
Cevap yok	57	29.5	
Toplam	193	100.0	136

Tablo 37: Katılımcının ev içinde çalışan çocuğunun bu işlerden net kazancı nedir?

193 hanenin toplamda 136'sı çocuğunun ev içi emeği karşılığında bir kazancı olduğunu belirtmiştir. Çocuğun kazancı olduğunu beyan edenlerin %98.5'i, çocukların ev içindeki işçilikleri karşılığında elde ettikleri kazancı "300 TL ve altı" olarak belirtmiş, %1.5'i ise "301-600 TL" kazanç ifade etmiştir.

Çocukların yoğun emekleri karşılığında elde ettikleri kazanç, Türk-İş'in duyurduğu "Aralık 2016 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Raporunda"⁴ belirtilmiş açlık sınırı olan 1432 TL'nin neredeyse beşte birine denk düşmektedir.

ÇOCUĞUNUZUN EV İÇİ EMEĞİ İLE BİRLİKTE AYLIK NET KAZANCINIZ NEDİR?		
	Sıklık	Oran %
300 ve altı	78	40.4
301 - 600	75	38.9
601 - 900	19	9.8
901 - 1200	4	2.1
1201 - 1500	3	1.6
1800 üstü	1	0.5
Değişiyor	1	0.5
Cevap yok	12	6.2
Toplam	193	100.0

Tablo 38: Katılımcının çocuğunun emeğiyle birlikte aylık net kazancı nedir?

Aylık net kazanç skalası, araştırmanın pilot görüşmelerinde elde edilmiş olan ortalama gelirin 300 TL olduğu yönündeki yoğunluklu bilgi üzerinden inşa edilmiştir. Çocuğun emeği ile birlikte aylık net kazancını "300 TL ve altı" olarak belirtenlerin oranı %40.4 iken, "301-600" arası %39, "601-900" arası %10'dur. 900 TL ve üstü kazanç belirtenlerin oranı ise toplamda sadece %4.7 ile sınırlı kalmıştır.

Verilerden hareketle, bu hanelere gelen gelirin büyük bir kısmının çocuk emeğine dayandığı ve çocuğun kazancının hane içi gelirine doğrudan katkı sunduğu söylenebilir.

⁴Aralık 2016 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Açıklandı, Son güncelleme: 02.03.2017 <http://www.teksif.org.tr/aralik-2016-aclik-ve-yoksulluk-siniri-1432-tl-icerik-10248-1.html>

ÇOCUĞUNUZUN EV İÇİ İŞÇİLİK YAPIYOR OLMASINI NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Çok memnunum.	14	7.3
Memnunum.	79	40.9
Kararsızım.	11	5.7
Memnun değilim.	36	18.7
Cevap yok.	53	27.5
Toplam	193	100.0

Tablo 39: Katılımcı çocuğunun ev içi işçilik yapıyor olmasını nasıl değerlendiriyor?

Her ne kadar toplamda yaklaşık % 48'lik bir oran "memnunum" / "çok memnunum" yönünde fikir belirtmişse de, kararsızların ve soruyu yanıtsız bırakan ailelerin oranı ele alındığında ev içi çocuk işçiliğinin aileler için hassas bir konu olduğu belirtilebilir. Ayrıca, görüşülenlerin %19'u ise çocuğunun ev içi işçilik yapıyor olmasından memnun olmadığını belirtmektedir.

MEMNUNSANIZ, NEDEN MEMNUNSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Sorumluluk sahibi oluyor.	58	62.4
Geçime katkısı oluyor.	14	15.1
Okul harçlığı çıkıyor.	12	12.9
Meslek öğreniyor.	7	7.5
Sağa sola gitmiyor	1	1.1
Bana kolaylık oluyor.	1	1.1
Daha çabuk yapıyorum.	1	1.1
Memnun değilim. (Önemsenmeyen değer)	99	
Memnun Toplam	94	100.0

Tablo 40: Örneklem çocuğun ev içi işçilik yapıyor olmasından memnunsa neden memnun?

Örneklemede, çocuğunun çalışması yönünde memnuniyet bildirenlerin gerekçeleri %62 ile "Sorumluluk sahibi oluyor", %15 ile "Geçime katkısı oluyor", %13 ile "Okul harçlığı çıkıyor", %7.5 ile "Meslek öğreniyor" ve %1.1 er oranla "Sağa sola gitmiyor", "Bana kolaylık oluyor" ve "Daha çabuk yapıyorum" şeklinde sıralanmaktadır.

ÇOCUĞUNUZ EV İÇİ İŞLERE NASIL DAHİL OLUYOR?		
	Sıklık	Oran %
Kendi isteğiyle geliyor.	50	25.9
Ben çağırıyorum.	53	27.5
Okuldan gelince dahil oluyor.	21	10.9
Dersleri bittikten sonra dahil oluyor.	14	7.3
Yaz aylarında dahil oluyor.	2	1.0
Cevap yok	53	27.5
Toplam	193	100.0

Tablo 41: Örneklem çocuğunu ev içi işlere nasıl dahil ediyor?

Ailelerin % 26'sı çocukların ev içi işlere kendi isteğiyle katıldığını ifade etmektedir. %27.5'i "Ben çağırıyorum", %11'i "Okuldan gelince dahil oluyor", %7'si "Dersleri bittikten sonra dahil oluyor" ve %1 ise "Yaz aylarında dahil oluyor" yanıtlarını vermiştir.

ÇOCUĞUNUZ EV İÇİ İŞLERE DAHİL OLMAYI NASIL KARŞILIYOR?		
	Sıklık	Oran %
Harçlık aldığı için dahil oluyor.	58	30.1
İsteksiz yapıyor.	51	26.4
Eğlenceli buluyor.	18	9.3
Bana destek / yardımcı olmak için yapıyor.	7	3.6
İsteyerek yapıyor.	6	3.1
Yapması gerektiğini biliyor.	1	0.5
Cevap yok	52	26.9
Toplam	193	100.0

Tablo 42: Katılımcının çocuğu ev içi işlere dahil olmayı nasıl karşılıyor?

Çocukların ev içi işlere dahil olmayı nasıl karşıladıkları yönündeki soruya katılımcılardan alınan yanıtlara göre hane içindeki çocukların %30.1'i harçlık aldığı için ev içi işlere dahil olmayı istemektedir. %26.4'ünün "isteksiz yapıyor" olduğu belirtilirken %9.3'ü ise ev içi işleri eğlenceli bulduğu için dahil olmaktadır. %3.6'sı "ebeveyne yardımcı olmak için", %3.1'i "isteyerek", %0.5'i ise "yapması gerektiğini bildiği için ev içi işlere dahil olmayı tercih etmektedir.

Sonuç olarak, çocukların ev içi işlere gönüllü dahil olmasına yönelik olumlayan cevaplar toplamda %16 iken, gönülsüz dahil olmayı ifade eden yanıtlar ise %57.1'i bulmaktadır.

EV İÇİNDE ÇOCUĞUNUZA YAPTIRDIĞINIZ İŞÇİLİKLERİN ÇOCUĞUNUZUN GELİŞİMİNİ ETKİLEDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Evet, çok kötü etkiliyor.	4	2.1
Evet, kötü etkiliyor.	28	14.5
Etkilemiyor.	86	44.6
Evet, iyi etkiliyor.	18	9.3
Fikrim yok.	4	2.1
Cevap yok	53	27.5
Toplam	193	100.0

Tablo 43: Görüşülen, ev içinde çocuğuna yaptırdığı işçiliklerin çocuğun gelişimini etkilediğini düşünüyor mu?

Ev içinde çocuklarına yaptırdıkları ev içi işçiliğin çocuğun gelişimini etkilemesine dair fikirlerinin sorulduğu soruya katılımcıların yanıtları toplamda %16.6 “kötü etkilediği” yönünde olurken, %9.3 gibi bir oran ise “iyi etkilediğine” yönelik olmuştur.

“Etkilemiyor” yanıtının %44.6 da olması da dikkat çekici orandadır. Öte yandan, “Fikrim yok” ve “Cevap yok” yanıtlarının da toplamda %29.6 olması ailelerin bu konudaki fikirlerini belirtmiyor oluşlarına dair önemli bir orandır.

EV İÇİNDE ÇOCUĞUNUZA YAPTIRDIĞINIZ İŞÇİLİKLERİN ÇOCUĞUNUZUN EĞİTİM HAYATINI ETKİLEDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Etkilemiyor.	99	51.3
Evet, kötü etkiliyor.	32	16.6
Evet, çok kötü etkiliyor.	4	2.1
Evet, iyi etkiliyor.	2	1.0
Fikrim yok.	3	1.6
Cevap yok	53	27.5
Toplam	193	100.0

Tablo 44: Görüşülen, ev içinde çocuğuna yaptırdığı işçiliklerin çocuğun eğitim hayatını etkilediğini düşünüyor mu?

Ev içi işçiliğin çocuğun eğitim hayatına etkisinin sorulduğu örneklemden gelen yanıtlar %51.3 “Etkilemiyor”, toplamda %18.7 “Kötü+Çok kötü etkiliyor”, %1 “İyi etkiliyor” ve %29.1 “Cevap yok+Fikrim yok” yönündedir.

Katılımcıların yarısı ev içi işçiliğin çocuğunun eğitim hayatını etkilemediğini düşünürken beşte biri kötü etkilediğini belirtmektedir.

EV İÇİNDE ÇOCUĞUNUZA YAPTIRDIĞINIZ İŞÇİLİKLERİN ÇOCUĞUNUZUN SOSYAL YAŞAMINI ETKİLEDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Etkilemiyor.	92	47.7
Evet, kötü etkiliyor.	27	14.0
Evet, iyi etkiliyor.	14	7.3
Fikrim yok.	4	2.1
Evet, çok kötü etkiliyor.	3	1.6
Cevap yok	53	27.5
Toplam	193	100.0

Tablo 45: Görüşülen, ev içinde çocuğuna yaptırdığı işçiliklerin çocuğunun sosyal yaşamını etkilediğini düşünüyor mu?

Ev içi işçiliğin çocuğun sosyal hayatına etkisinin sorulduğu ebeveynlerden alınan yanıtlar; %47.7 “Etkilemiyor”, toplamda %15.6 “Kötü+Çok kötü etkiliyor”, %7.3 “İyi etkiliyor” ve %29.6 “Cevap yok+Fikrim yok” yönündedir.

Katılımcıların yarıya yakını ev içi işçiliğin çocuğunun sosyal hayatını etkilemediğini düşünürken yaklaşık yedide biri kötü etkilediğini belirtmektedir.

ÇOCUKLARINIZI EV İÇİ İŞLERDE ÇALIŞTIRIRKEN ÖNCELİKLİ OLARAK DİKKAT ETTİĞİNİZ NOKTA AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİDİR?		
	Sıklık	Oran %
İşin düzgün / temiz olması.	45	23.3
Çocuğun okulu aksatmaması.	28	14.5
Çocuğa uygun olması.	22	11.4
İşin güvenilir olması.	19	9.8
İşin kolay olması.	16	8.3
İşin çocuğu yormaması.	7	3.6
İşin bol kazançlı olması.	2	1.0
Cevap yok	54	28.0
Toplam	193	100.0

Tablo 46: Katılımcının çocukları ev içinde çalıştırırken öncelikli olarak dikkat ettiği nokta nedir?

Çocuklar ev içinde çalıştırılırken ailenin öncelikli olarak dikkat ettiği hususa ilişkin soruya verilen yanıtlar; %23.3 “İşin düzgün / temiz olması”, %14.5 “Çocuğun okulunu aksatmaması”, %11.4 “çocuğa uygun olması”, %9.8 “işin güvenilir olması”, %8.3 “işin kolay olması”, %3.6 “işin çocuğu yormaması” ve %1 ise “işin bol kazançlı olması” yönündedir.

DIŞARIDAN ALDIĞINIZ VE ÇOCUĞUNUZUN YAPTIĞI İŞÇİLİKLER EVİN NERESİNDEDİR?		
	Sıklık	Oran %
Oturma odasında.	141	73.1
Evin bahçesinde / avlusunda / kapısında.	22	11.4
Evin her yerinde.	13	6.7
Mutfakta.	7	3.6
Evde iş için ayrı bir oda var.	6	3.1
Çocuk odasında.	2	1.0
Banyoda.	1	0.5
Bodrumunda.	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 47: Katılımcının dışarıdan aldığı ve çocuğun yaptığı işçilikler evin neresindedir?

Çocukların yaşam alanında işçilik yapılıp yapılmadığını anlamak amacıyla yöneltilmiş, dışarıdan alınan ve çocuğun yaptığı işçiliklerin evin neresinde olduğuna dair soruya verilen yanıtlar, %73.1 “oturma odasında”, %11.4 “evin bahçesinde / avlusunda / kapısında”, %6.7 “evin her yerinde”, %3.6 “mutfakta”, %3.1 “evde iş için ayrı bir oda var”, %1 “çocuk odasında”, %0.5'er oranla “banyoda” ve “bodrumunda” yönündedir.

EV İÇİNDE DIŞARIDAN ALDIĞINIZ VE ÇOCUĞUNUZUN YAPTIĞI İŞÇİLİKLER ÇOCUĞUNUZUN YAŞAM ALANLARINDA DA YAPILIYOR MU?		
	Sıklık	Oran %
Evet	21	10.9
Kısmen	36	18.7
Hayır	126	65.3
Cevap yok	10	5.2
Toplam	193	100.0

Tablo 48: Katılımcının dışarıdan ev içine aldığı ve çocuğunun yaptığı işçilikler çocuğun yaşam alanlarında yapılıyor mu?

Katılımcının %65.3'ünün çocuğunun yaşam alanında iş yapılmadığını beyan ettiği bu soruda kalan yanıtlar %18.7 “Kısmen”, %10.9 “Evet”, ve %5.2 “Cevap yok” şeklindedir.

Bu sonuçlarla, ailelerin “çocuğun yaşam alanı” kavramından sadece çocuk odasını algıladığı ve dışarıdan ev içine alınan fason işlerin çocukların yaşam alanlarına girmemesine özen gösterdiği söylenebilir.

EV İÇERİSİNDE İŞ YAPMANIZ ÇOCUĞUNUZLA İLİŞKİNİZİ NASIL ETKİLİYOR?			
	Sıklık	Oran %	Geçerli Oran %
Agresif oluyorum.	87	45.1	32.1
Sorun olmuyor. / Etkilemiyor.	53	27.5	19.6
İlgilenecek vaktim olmuyor.	50	25.9	18.5
Çocuğuma zaman ayıramıyorum.	44	22.8	16.2
İletişim kurmuyorum.	13	6.7	4.8
Diğer	24	12.4	8.9
Toplam	271	140.4	100.0

Tablo 49: Katılımcının ev içinde iş yapması çocuğuyla ilişkisini nasıl etkiliyor?

Tabloda da görüldüğü üzere, görüşülen ebeveynlerin toplamda %36,9'undan gelen “Agresif oluyorum” ve “İletişim kurmuyorum” yanıtlarına bakıldığında, ev içi işçilik nedeniyle çocuklara yönelik bir negatif yönelim geliştirildiği söylenebilir. Dolayısıyla, ev içi çalışma meselesinde aile içi şiddetin önemszenmesi gerektiği düşünülmektedir. Toplamda %37,4'lük bir oran “İlgilenecek vaktim olmuyor” ve “Çocuğuma zaman ayıramıyorum” yanıtlarıyla, çocuklarına ihtiyaçlara cevap verecek düzeyde zaman ayıramadığını düşünmektedir.

EV İÇERİSİNDE İŞ YAPTIĞINIZ BİR ÇOCUĞUNUZLA YAPTIĞI / YAPAMADIĞI BİR İŞTE BİR SORUN ÇIKARSA ÇOCUĞUNUZLA OLAN İLİŞKİNİZİ ETKİLER Mİ?		
	Sıklık	Oran %
Cevap yok	18	9.3
Evet	60	31.1
Hayır	112	58.0
Kararsızım	3	1.6
Toplam	193	100.0

Tablo 50: Katılımcının çocuğunun ev içi işlerdeki becerisi ilişkilerini etkiler mi?

Hanelerin en az üçte biri (%31.1) çocuklarla ilişkilerini etkilediğini belirtmektedir. Konunun hassasiyeti nedeniyle, “Hayır” olarak verilen yanıtların (%58) bir kısmının normatif (değer yargısal / olması gereken) olduğu düşünülmektedir. Ancak önemsenecek olan büyük oranda bir evet cevabı verilmiş olmasıdır. Bu nedenle önceki tablolardaki koşullarla birlikte düşünüldüğünde, daha yüksek oranda bir evet olduğu öngörülebilir.

EVET İSE BU ETKİLER AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİDİR?		
	Sıklık	Oran %
Aile içinde gerginlik olur.	35	18.1
Kızarım.	8	4.1
Çocuğa bir daha iş vermem.	7	3.6
Çocuğa daha fazla iş veririm.	6	3.1
Çocuğumla konuşmam.	2	1.0
Çocuğumu cezalandırırım.	2	1.0
Daha iyi yapması için anlatırım.	2	1.0
Ben yaparım.	1	0.5
Bağırıp çağırırım.	1	0.5
Cevap yok	129	66.8
Toplam	193	100.0

Tablo 51: Katılımcının çocuğunun ev içi işlerdeki becerisi ilişkilerini etkiliyorsa, nasıl etkiler?

Bu tabloda, ev içi işçiliğin çocuk ebeveyn ilişkisini doğrudan ve büyük oranda olumsuz etkileyen bir etmen olduğu görülmektedir. Nitekim negatif yönelim içeren “Çocuğumla konuşmam”, “Çocuğumu cezalandırırım”, “Aile içinde gerginlik olur”, “Çocuğa bir daha iş vermem”, “Çocuğa daha fazla iş veririm”, “Kızarım”, “Bağırıp çağırırım” yanıtlarının toplam oranı %31.6’dır. Bu durumda ev içi işçiliğin aile içi ilişkilerde gerginlik ve strese neden olduğu, dolayısıyla da çocuğa yönelik duygusal şiddete dönüştüğü belirtilebilir. Öte yandan çocuğun emeğinden vazgeçebilecek ailelerin oranı sadece % 3.6 (“Çocuğa bir daha iş vermem” + “Ben yaparım” yanıtları) olarak görülmektedir. Bu durum da ailelerin çocuğun ev içi emeğinden vazgeçemediğini ifade etmektedir. Ek olarak, “Cevap yok” oranının %66,8 gibi bu denli yüksek olması, ev içi çocuk işçiliği konusundaki hassasiyete dair normatif (değer yargısal / olması gereken) bir durum olarak görülebilir.

ÇOCUKLARIN ÇALIŞTIRILMASI İLE İLGİLİ KANUNİ YAŞ SINIRINI BİLİYOR MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Cevap yok	1	0.5
Evet biliyorum.	74	38.3
Hayır haberim yok.	118	61.1
Toplam	193	100.0

Tablo 52: Katılımcı çocukların çalıştırılması ile ilgili kanuni yaş sınırını biliyor mu?

Görüşülen ebeveyn annelerin %61.1’i çocukların çalıştırılması ile ilgili kanuni yaş sınırını bilmediklerini ifade etmektedir. Öte yandan %38.3’ü ise bildiklerini belirtmişlerdir. Çocuk işçiliğinde kanuni yaş sınırına dair bu bilgi eksikliğinin, çalışma yaşamı ve çalışma mevzuatı ile ilgili yeterli farkındalık çalışması yapılmamasından kaynaklandığı ve geleneksel / kültürel değerlerin de bu konuda etken olduğu söylenebilir.

ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN YASAKLANMASI HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Olumlu düşünüyorum.	147	76.2
Olumsuz düşünüyorum.	23	11.9
Konu hakkında bir fikrim yok.	22	11.4
Cevap yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 53: Katılımcı çocuk işçiliğinin yasaklanması hakkında ne düşünüyor?

Tabloda açıkça görüldüğü üzere; çocuk işçiliğinin yasaklanması hakkında katılımcıların %76.2'si “olumlu” düşünmektedir. Önceki tablolardaki ev içi çocuk işçiliğini olumlayan (Tablo37) yanıtlarla karşılaştığı görülen bu yoğunlukta yanıtların, bir kısmının normatif (değer yargısal) olduğu ancak buna rağmen ailelerin büyük oranda çocuk işçiliğine karşı olduğu söylenebilir.

Ayrıca, çocuk işçiliğinin yasaklanmasına dair “olumsuz” yanıt oranı ise %11.9'dur. “Konu hakkında fikrim yok” %11.4 iken “Cevap yok” %0.5'tir.

ÇOCUKLARIN ÇALIŞABİLECEĞİ BİR FABRİKA YAPILSAYDI, BU PROJE İLE İLGİLİ NE DÜŞÜNÜRDÜZ?		
	Sıklık	Oran %
Kesinlikle karşıyım. Çocuklar çalıştırılmamalı.	123	63.7
Çocuklara zarar vermezse fabrika kurulabilir.	48	24.9
Fabrika kurulabilir, benim için fark etmez.	3	1.6
Bir fikrim yok.	18	9.3
Cevap yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 54: Katılımcı, çocukların çalışabileceği bir fabrika yapılırsa, bu projeye ilgili ne düşündü?

Ailelerin %64'ü çocukların çalıştırılmasına kesinlikle karşı çıkmaktadır. Öte yandan ailelerin toplamda %26.5'i de çocukların (zarar görmezse) çalışabileceğini belirtmektedir.

Bu tablodan hareketle, yoksulluk üzerinden yapılacak bir okumayla, çalışmasının ailelerce istenmemesine rağmen çocukların ev içi işçilikte gönüllü / gönülsüz yoğun katılımlarını Türkiye'deki yoksulluk deneyimleri üzerinden yorumlamak gerekir.

2.5. Ev İçi İşçiliğe Dair Algı Verileri

EV İÇİ İŞÇİLİK YAPIYOR OLMAKTAN MEMNUN MUSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Evet	111	57.5
Hayır	76	39.2
Cevap yok / Diğer	6	3.1
Toplam	193	100.0

Tablo 55: Katılımcı ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnun mu?

Görüşülenlere yöneltilen ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnuniyet sorusuna yanıtlar %57.5 ile “Evet”, %39.2 ile “Hayır” şeklinde olmuştur. %3.1 ise “Cevap yok” veya “Diğer” yanıtlarını belirtmiştir.

Bu durumda her on örneklemden 6’sı ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnunken 4’ü memnun olmadığını belirtmektedir.

ÇOCUKKEN EV İÇİ İŞÇİLİK YAPTINIZ MI?		
	Sıklık	Oran %
Evet	37	19.1
Hayır	149	77.2
Hatırlamıyorum	3	1.5
Cevap yok / Diğer	4	2.2
Toplam	193	100.0

Tablo 56: Katılımcı çocukken ev içi işçilik yaptı mı?

Katılımcının çocukken ev içi işçilik yapıp yapmadığına yönelik soruya verilen yanıtlar %19 ile “Evet”, %77 ile “Hayır” olmuştur. “Hatırlamıyorum”, “Cevap yok” ve “Diğer” yanıtları ise toplamda %3.5’tir.

Yani hanedeki ebeveyn annelerin dörtte üçü çocukluklarında ev içi işçilik yapmamıştır. Bu tabloda da görüleceği üzere, ailelerin ev içinde çocuklarını çalıştırma oranlarını ifade eden Tablo 25 ve 26’daki ev içi çocuk işçiliği verileri ile birlikte değerlendirildiğinde, ev içi işçiliğin, görüşülen haneler dahilinde zaman içinde büyük bir oranda artış gösterdiği sonucuna varılabilir.

NE ZAMANDAN BERİ EV İÇİNDE İŞ YAPIYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
1994 ve öncesi	3	1.6
1994 - 1999	10	5.2
2000 - 2005	17	8.8
2006 - 2011	55	28.5
2012 ve sonrası	106	54.9
Cevap yok	2	1.0
Toplam	193	100.0

Tablo 57: Katılımcı ne zamandan beri ev içinde iş yapıyor?

Görüşülenlerin ne zamandan beridir ev içinde iş yaptıklarına dair soruya verilen yanıtlar %55 ile “2012 ve sonrası”, %28.5 ile “2006-2011”, %8.8 ile “2000-2005”, %5.2 “1994-1999” ve %1.6 “1994 ve öncesi” olmuştur.

Bu tablo, görüşülen haneler dahilinde ev içi işçiliğin özellikle son beş yılda iki katı ve son on yılda 6 katı bir yükselme gösterdiğine açıkça işaret etmektedir. DİSK-Ar’ın Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması*⁵ ile birlikte değerlendirildiğinde, imalat sektörünün istihdamında yaşanan sadece 2016 yılı içindeki 0.8’lik azalmanın (41 bin kişi) ev içi işçiliğin artışıyla da ilgili olduğu söylenebilir.

EVİNİZ ÜLKEDEKİ EKONOMİK KRİZLERDEN ETKİLENDİ Mİ?		
	Sıklık	Oran %
Evet oldukça.	127	65.8
Biraz etkilendi.	46	23.8
Belirsiz	8	4.1
Hayır etkililenmedi.	11	5.7
Cevap yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 58: Katılımcının hanesi ülkedeki ekonomik krizden etkilendi mi?

Katılımcının hane bazında ülkedeki ekonomik krizden etkilenip etkilendiğine dair soruya verilen yanıtlar toplamda %89.6 olarak hanelerin ekonomik krizden etkilendiği yönündedir. Bu yanıtların %65.8’i “Evet oldukça” etkilendi derken, %23.8’i ise “Biraz etkilendi” yanıtını vermiştir. Hane ekonomik krizden etkililenmedi diyenlerin oranı sadece %5.7 ile sınırlı kalmış, “Belirsiz” ve “Cevap yok” yanıtları toplamda %4.6 olmuştur.

Bu tablodan, on hanenin dokuzunun söz konusu ekonomik krizden etkilendiği şeklinde bir sonuç çıkarılabilir.

⁵Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması*, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://disk.org.tr/2016/06/disk-ar-imalat-sanayinde-istihdam-azalıyor/>

NEDEN EV İÇİNE İŞ ALIYORSUNUZ?		
	Sıklık	Oran %
Dışarıda çalışırsam çocuklarımı bırakabileceğim bir yer yok.	59	30.6
İhtiyaç olduğu için.	46	23.8
Geçime ek katkı olsun diye.	26	13.5
Eşim dışarıda çalışmama izin vermiyor.	24	12.4
Çocukların okulu için.	17	8.8
Borçları ödemek için.	12	6.2
Diğer	3	1.6
Birikim yapmak için.	2	1.0
Boşta kalmamak için.	2	1.0
Çalışmak istediğimiz için.	2	1.0
Toplam	193	100.0

Tablo 59: Katılımcı neden ev içine iş alıyor?

Görüşülenlere neden ev içine iş aldıklarına dair yöneltilen sorulara alınan yanıtlardan ilki %30.6 ile “Dışarıda çalışırsam çocuklarımı bırakabileceğim bir yer yok” şeklindedir. Ardından %23.8 “İhtiyaç olduğu için”, %13.5 “Geçime ek katkı olsun diye”, %12.4 “Eşim dışarıda çalışmama izin vermiyor”, %8.8 “Çocukların okulu için”, %6.2 “Borçları ödemek için”, %1’er “Birikim yapmak için”, “Boşta kalmamak için”, “Çalışmak istediğimiz için” ve %1.6 “Diğer” şeklinde yanıtlar gelmektedir.

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, ev içi bakım hizmetlerinin(kronik bakım hastası, engelli, yaşlı ve kreş çağındaki çocuk) devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınması halinde kadınların iş yaşamına katılımının daha mümkün hale gelebileceği söylenebilir. Yine eşlerin kadınların dışarıda çalışmasına müsaade etmeyecek konumdaki nitelikleri de kadın emeğinin istihdam dışı kalmasına bir başka gerekçe olabilmektedir. DİSK-Ar’ın Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması*⁶ kadın işsizliğinin boyutlarını ortaya koymaktadır. Araştırmadaki verilere göre Mart 2016’da yüzde 11,8 olarak gerçekleşen kadın işsizliği ortalama işsizlik oranının oldukça üzerindedir. Tarım dışı kadın işsizliği yüzde 15,4 iken, tarım dışı genç kadın işsizliği ise yüzde 22,9 ile en yüksek işsizlik türüdür. Yüksek öğrenimli kadın işsiz oranı ise yüzde 13,4’tür.

Tabloda dikkat çeken bir diğer nokta ise, kadınların sadece %1’inin eve iş alma nedenlerine “Çalışmak istediğimiz için” yanıtını vermiş olmalarıdır.

⁶Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması*, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://disk.org.tr/2016/06/disk-ar-imalat-sanayinde-istihdam-azaliyor/>

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ SİZİN İÇİN EN ÖNCELİKLİDİR?		
	Sıklık	Oran %
Müşteri memnuniyetim.	59	30.6
Çocuklarımin gözünde güvenilir bir insan olmam.	44	22.8
Müşterilerimin gözünde güvenilir bir insan olmam.	37	19.2
Ailemin gözünde güvenilir bir insan olmam.	30	15.5
Satış	13	6.7
Çevremın gözünde güvenilir bir insan olmam.	1	0.5
Diğer / Cevap yok / Fikrim Yok	7	3.6
Hiçbiri	2	1.0
Toplam	193	100.0

Tablo 60: Katılımcının öncelik sıralaması nedir?

Katılımcının önceliklerine dair soruya verilen yanıtlar toplamda %49.8 ile “Müşteri memnuniyetim” ve “Müşterilerimin gözünde güvenilir bir insan olmam” yönündedir. Bu yanıtların %22.8’i “Çocuklarımin gözünde güvenilir bir insan olmam” iken, %15.5’i “Ailemin gözünde güvenilir bir insan olmam”, %6.7’si “Satış” ve %0.5 ile “Çevremın gözünde güvenilir bir insan olmam” şeklindedir. “Diğer / Cevap yok / Fikrim yok” ve “Hiçbiri” yanıtları toplamda %4.6 olmuştur.

Bu tablo, ebeveynlerin yapıyor oldukları işin sürekliliği için müşteri odaklı bir öncelik sıralaması yaptığı ve annelerin önceliğinin iş olduğu şeklinde okunabilir. Bu yanıtların annelerin önceliklerine dair veriler sunan ADHOC'un Annemetre raporuyla⁷ kıyaslamalı bir okuması önerilmektedir. Zira Annemetre raporunda öncelik sıralamasında “Çocuğum” yanıtı ilk sırada yer almaktadır.

ÇOCUĞUNUZUN AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ OLMASINI İSTERSİNİZ?		
	Sıklık	Oran %
Okumuş.	125	64.8
Meslek sahibi.	118	61.1
İş sahibi / Esnaf.	22	11.4
Aile sahibi.	13	6.7
Diğer	6	3.1
Toplam	193	100.0

Tablo 61: Katılımcı çocuğunun hangisi olmasını ister?

Katılımcının, çocuklarının gelecekte ne olmalarını istediğine dair soruya yanıtı %65 ile “Okumuş”, %61 ile “Meslek sahibi”, %11.4 ile “İş sahibi/Esnaf”, %6.7 ile “Aile sahibi” olmuştur. Bu durum ailelerin çocuklarına dair önceliklerinde eğitimin ve dolayısıyla bir meslek sahibi olmanın ilk sırada yer aldığını göstermektedir.

⁷ Anneler Ne Diyor? Annemetre, Adhoc, Son güncelleme: 02.02.2017, http://www.adhoc.com.tr/wp-content/uploads/2014/10/14770adhoc_Rapor.pdf

ÇOCUĞUNUZUN YAPTIĞINIZ İŞİ DEVAM ETTİRMESİNİ İSTER MİSİNİZ?		
	Sıklık	Oran %
Hayır	169	87.6
Evet	19	9.8
Kararsızım	4	2.1
Cevap yok	1	0.5
Toplam	193	100.0

Tablo 62: Katılımcı, yaptığı işi çocuğunun devam ettirmesini ister mi?

Görüşülenlerin %87.6'sının yapıyor oldukları işi çocuklarının devam ettirmesini istemedikleri açıkça görülmektedir. Katılımcıların %10'unun ise bu soruya verdiği "Evet" cevabı, çocuklarının ev içi emeklerine muhtaç olduklarını ortaya koymaktadır.

Kararsız ve cevap yok toplamda %2.6'dır.

EV İÇİ ÇALIŞMANIN YAYGIN OLMASI SİZİ RAHATSIZ EDİYOR MU?		
	Sıklık	Oran %
Hayır etmiyor, sonuçta doğru yapıldığında bir problem yok.	65	33.7
Hayır etmiyor, bence herkes ev içi çalışmalı.	16	8.3
Evet ediyor, insanları zor duruma sokuyor.	11	5.7
Evet ediyor, fakat ev içi iş olmasa biz de iş yapamayız.	99	51.3
Diğer	2	1.0
Toplam	193	100.0

Tablo 63: Katılımcı ev içinde çalışmanın yaygın olmasından rahatsızlık duyuyor mu?

Bu tabloda da yoksul aileler için bir gelir kaynağı olan ev içi işlerin, üretim süreçlerindeki değişimden kaynaklı bir zorunlu tercihe dönüştüğü söylenebilir. Zira, katılımcıların toplamda %57'si bu durumdan rahatsız olmasına rağmen çalışmak durumunda kaldığını belirtmektedir. %34'ü ev içi işin "doğru yapılması halinde bir problem olmadığını" belirtirken, %8'i "herkesin ev içi çalışmalı" yanıtını vermektedir.

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Proje kapsamında, İstanbul ili Şişli ve Üsküdar ilçelerinde gerçekleştirilmiş geçerli 193 anketten elde edilen verilerle her iki ilçede ev içi çocuk işçiliği ve ev içi fason işçiliğine dair bazı detaylı bilgilere ulaşılmıştır. Bu bulgular ev içi çocuk işçiliğinin sebeplerine yönelik etmenlerin ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir. Evde fason iş yapan annelerin ve çocukların yaşı, eğitim durumu, çalışma saatleri, çocukların işe nasıl dahil oldukları, söz konusu işin çocuğa ve onun yaşam alanına etkileri, bu bağlamda ebeveyn-çocuk ilişkisi, ebeveynlerin ev içi çocuk işçiliği ve fason üretime dair algıları vb. sorular çocuk işçiliği gibi "hassas ve saklı" bir konuyu az da olsa görünür kılmak ve sorunun anlaşılabilirliği açısından önemli unsurlardır. Nitekim, ev içi fason işçiliğin çocuğun yaşam alanına dolayısıyla sosyal / eğitim hayatına etkileri söz konusudur ve bu etkilerin kapsamlı değerlendirilmesi için söz konusu çalışmanın sınırlılıklarından ötürü benzeri çalışmaların sık ve yoğun yapılması zaruriyeti doğmaktadır.

Ev içi çocuk işçiliği ve ev içi fason işçilik konusuna dair araştırmalara anlamlı katkılar sunacak bu çalışmanın elde edilmiş verilerini dört başlık altında değerlendirmek gerekirse:

3.1. Hanelerin Özellikleri

Çocukların ev içi işçilik ve fason iş yaptığı hanelerdeki kadınlar 33 yaş üstü, çoğunlukla ilkokul mezunu, göç deneyimi olan ve kır kökenli kadınlardır.

Öncelikle Şişli ile Üsküdar ilçelerinde, çocukların ev içi işçilik ve fason işçilik hallerini araştırmak üzere görüşülen ebeveyn kadınların sosyo ekonomik koşullarını anlamak adına bazı demografik verileri aktarmak gerekir. Katılımcıların doğum yeri %55 gibi yoğunluklu bir oranla köy olarak görülmektedir. Ağırlıklı olarak %32'si 33-38 yaş aralığındadır ve yarıya yakını (%49.2) sadece ilkokul eğitimlerini tamamlamıştır. Yine bu annelerin beşte biri (%20.7) okur yazar değilken; okur yazar olanların oranı %12.4'tür. Ortaokul eğitimi almışların oranı %12.4 iken Lise ve Üniversite okumuş oranı toplamda sadece %5.2'ye tekabül etmektedir. Ayrıca görüşülenlerin %86.5'i 11 yıldan fazladır İstanbul'da yaşamaktadır.

Katılımcının çocukken ev içi işçilik yapıp yapmadığına yönelik soruya verilen yanıtlar %19 ile "Evet" ve %77 ile "Hayır" olmuştur. "Hatırlamıyorum", "Cevap yok" ve "Diğer" yanıtları ise toplamda %3.5'tir. Yani hanedeki ebeveyn kadınların dörtte üçü çocukluklarında ev içi işçilik yapmamıştır. Ailelerin ev içinde çocuklarını çalıştırma oranlarını ifade eden Tablo 25 ve 26'daki ev içi çocuk işçiliği verileri ile birlikte değerlendirildiğinde, ev içi işçiliğin zaman içinde çok büyük bir oranda artış gösterdiği sonucuna varılabilir.

Annelerin %43'ü ev emeğini düzenli bir iş olarak görmektedir.

Görüşülenlerin toplamda %66'sı ev içinde yaptığı fason işler dışında başka bir mesleği olduğunu belirtmiştir. Bu yüksek oranın nedeni katılımcıların %42.5'inin ev içinde yaptıkları işleri niteleyen "Ev emekçisi" sıfatını bir meslek olarak belirtmeleridir. %28'lik bir oranda yanıtın da "Hayır mesleği yok"

şeklinde verilmesi de ayrıca dikkat çekicidir. Bu durum ise, kadınların bir kısmının ev içi emeklerini aslında bir iş olarak görmediği şeklinde de okunabilir.

Görüşülenlere yöneltilen ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnuniyet sorusuna yanıtlar %57.5 ile “Evet”, %39.2 ile “Hayır” şeklinde olmuştur. %3.1 ise “Cevap yok” veya “Diğer” yanıtlarını belirtmiştir. Bu durumda her on katılımcıdan 6’sı ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnunken 4’ü memnun olmadığını belirtmektedir.

Yoksul aileler için bir gelir kaynağı olan ev içi işlerin, üretim süreçlerindeki değişimden kaynaklı bir zorunlu tercihe dönüştüğü söylenebilir. Zira, katılımcıların toplamda %57’si koşullardan rahatsız olmasına rağmen çalışmak durumunda kaldığını belirtmektedir. %34’ü ev içi işin “doğru yapılması halinde bir problem olmadığını” belirtirken, %8’i “herkes ev içi çalışmalı” yanıtını vermektedir.

Hanelere esas gelir getiren kişi yine erkektir. Her 5 haneden en az birinde ana gelir kaynağı çocuk emeğine de dayanmaktadır.

Verilen yanıtların %67 gibi büyük bir kısmı hanede sadece 1 kişinin ev dışında çalışıyor olduğu yönündedir ve bu kişi de yüksek oranda erkektir. Görüşülen hanelerdeki annelerin verdiği yanıtlara göre hanede herhangi bir işte çalışan kadın oranı sadece %17.6 iken bu oran erkekler için %89’dur. Bu veriler dahilinde, çalışma yaşamında kadının ev içi emeğinin anketi yanıtlayan kadınlarca da çoğunlukla önemslenmediği ve iş olarak görülmediği sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, eve ekmek getirenin hanedeki erkek olduğu (Male breadwinner) ve ataerkil toplumsal rol modellerinin, iş gücü / formel sektör (employment / formal sector) bağlamında üretildiği söylenebilir. Bu durumun ardıl kuşaklarda da yeniden üretildiği; ev dışında çalışan erkek çocuk oranının ev dışında çalışan kız çocuk oranının neredeyse iki katına tekabül edecek şekilde %16.6 olduğu görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini olan ebeveyn kadınların %75’i haneye gelir getiren diğer kaynağı “Eşim” olarak nitelerken hanede hem eşin hem de çocukların gelir kaynağı olduğu oran % 13’tür. Yine, haneye gelir getiren bir diğer kaynak %7’ye yakın bir oranla “Çocuğum / Çocuklarım” olarak ifade edilmekte; dolayısıyla bu veriler ışığında örneklemin toplamda %20’sinde haneye giren gelirin çocuk emeği olduğu anlaşılmaktadır. Ev içi işçilik yapan katılımcıların, bulundukları haneye %95 “evet” ile ağırlıklı olarak başka gelir getiren kimse olduğu görülmektedir. Bu veriden anlaşıldığı üzere, hanenin düzenli bir geliri olmasına rağmen bir ek gelir maksadıyla ev içi fason işçilik yapılmaktadır.

Katılımcıların %53’ü hanede en az 1 çocuk çalıştırdığını, %36’sı ise 2 çocuk ve üzeri çalıştırdığını ifade etmiştir. Bu oranlar, ev dışında çalışan çocuk sorularına verilmiş çok düşük oranlarda yanıtlar (Tablo 21 / 22) göz önüne alındığında; çocuğun ev içi emeğinin işçilik olarak görülmediğini düşündürmektedir.

Hanelerde yeşil kartlı ve sosyal güvencesi olmayan toplamda %25’lik kırılğan bir kesim mevcuttur.

Örneklemdaki hanelerde yaşayanların %72.5’i Babanın/Annenin sigortasından yararlanmaktayken, %15.5’i ise yeşil kartlıdır. “Sosyal güvencemiz yok” cevabı %8.8’dir. Bu durum, hanelerde yaşayan her on kişiden birinin sosyal güvencesi olmadığını ifade etmektedir.

Çocuk ev işçilerinin olduğu hanelerin yarısı asgari ücretin altında çalışmakta ve %75'i hiç birikim yapamamaktadır.

Katılımcıların %75'i hiç birikim yapmadığını belirtmiştir. %17'si ise belirli bir miktar biriktirse bile ailenin ihtiyaçları ve borçları için harcamaktadır. Araştırmaya katılmış her dört kişiden üçü elde ettikleri toplam gelirden biriktiremediklerini beyan etmektedir. Yaklaşık dörtte biri ise “biriktiriyorum” yanıtını vermiştir. Bu oranlar ise, örneklemdeki yoğun bir nüfusun herhangi bir birikim sağlayamadan ancak temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Haneye giren toplam gelire dair verilerde %42'lik bir oranın 1800 TL ve altı gelir grubunda olduğu görülmektedir. Bu rakam DİSK-AR'ın ebeveynlerin çalıştığı 4 kişilik bir aileye alt sınır olarak işaret ettiği 1900TL'lik en düşük asgari ücret bedelinden bile düşüktür.¹

3.2. Çocukları ve Yaptıkları İşlerin Niteliği

Çocuk ev işçilerinin %74'ü fason işler, ev işleri ve bakım işlerine katılmakta; yaklaşık %40'ı fason işleri üstlenmektedir.

Görüşülen hanelerdeki annelerin %74'ü çocuklarını belirtilmiş olan işlerden en az birinde çalıştırdığını ifade etmiştir. Çocukların fason işleri, ev işleri ve bakım olarak üç başlık altında çalıştırıldığı söylenebilir. Toplamda çocukların %39'u fason işlerde çalıştırılırken %41'i ise ev temizliği, çamaşır/bulaşık, ütü, markete/bakkala gönderme vb işlerde çalıştırılmaktadır. Ayrıca, çocukların %4.6'lık bir oranı evdeki “çocuk bakımı”nda çalıştırılırken “yaşlı bakımı”nda hiç çocuk çalıştırılmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, çocukların yaşlı bakımında çalıştırılmasının bir çocuk evliliği meselesi olduğu yönündeki iddiasına dair Doç. Dr. Özgür Arun'un çalışmasına da bakılabilir.²

Çocuk işçiliğinin olduğu hanelerin %72'si hafif tekstil ve fermuarcılık, boncuk işleme gibi yan tekstil işlerini yapmaktadır.

Katılımcının en yoğun çalıştığı alan %48 ile “Hafif tekstil”dir. Yan dallarında (boncuk/boncuk işleme, oya/dantel/örgü/yazma/piko/boncuk süsleme gibi el işleri, fermuarcılık) çalışanlarla beraber toplam oranı %72'dir.

Erkek çocuklar ev dışında, kız çocukları ise ev içinde çalıştırılmaktadır. Kız çocukları ev içinde erkek çocuklarına göre daha uzun süre çalıştırılmaktadır.

193 geçerli görüşülmüş hanenin 109'unda toplamda 128 kız çocuğunun ev içinde çalıştırıldığına dair yanıt alınmıştır. Dolayısıyla, Katılımcıların %56.5'inin kız çocuklarını ev içi işçilikte çalıştırdığı görülmektedir. Yine araştırmada ulaşılmış hanelerdeki toplam erkek çocukların % 24.4'üne tekabül eden, görüşülen 193 haneden 47'sinde ev içi çalışan 49 erkek çocuk (%8.8) bulunmaktadır.

¹1300tl Yetersiz: Yeni Yılıda da Asgari Sefalet Devam Ediyor.aşlanmaya hazır mıyız?, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://disk.org.tr/2015/12/1300-tl-yetersiz-yeni-yilda-asgari-sefalet-devam-ediyor/>

²Yaşlanmaya hazır mıyız?, Röportaj - Özgür Arun, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://www.sivilsayfalar.org/yaslanmaya-hazir-miyiz/>

Hanelerin %47'si evde en az 1 kız çocuğunu çalıştırmaktadır. 2 kız çocuğu çalıştıran hane oranı %9, 3 çocuk çalıştıran örneklem ise %0.5 olarak görülmektedir. Tablo 21'deki %8.8'lik çalışan kız çocuk oranına kıyaslandığında, kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında hane içinde tutulduğu sonucuna varılabilir. Yine Tablo 21, 22, 28 ve 29 ortak değerlendirildiğindeyse, kız çocuklarının ev içi çalışma oranlarının (%56.5) erkek çocuklarının ev içi çalışma oranlarından (%8.8) 7 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, ailelerin ev içi veya dışında çalışma kavramına toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden bakışı irdelenebilir.

Görüşülenlerin %76'sı ev içinde kız çocuklarının "0-2" saat aralığında çalıştığını belirtmiştir. Çocukların %19.5'i "3-5" saat aralığında çalışırken %4.5'inin ise 5 saat ve üstü bir süreyle ev içinde çalıştığını belirtmiştir. Araştırma örnekleminin %88.5'i ev içinde erkek çocuklarının "0-2" saat aralığında çalıştığını belirtmiştir. Çocukların %9.6'sı "3-5" saat aralığında çalışırken %2'sinin ise 5 saat ve üstü bir süreyle ev içinde çalıştığını belirtmiştir.

Sonuç olarak; ev içinde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre 3 katı daha yoğun çalışması söz konusuysa, ev dışındaysa tersi durum yaşanmaktadır. Bu nedenle kız çocuklarının erkek çocuklara göre hem daha fazla sayıda hem de daha fazla sürelerde çalıştığını söylenebilir.

Çalışan çocukların yaşı ve eğitim durumu çoğunlukla irade beyanında bulunamayan yaş ve eğitim çağındadır.

Çalıştırılan kız çocukların yaş ortalaması %43 ile "8-12" yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu oranı %30 ile "13-15" yaş aralığı takip etmekte, %25'lik bir orandaysa "15 yaş üstü" çalışan çocuk görülmektedir. %2.4'lük bir oran ise 7 yaş altı çocuk çalıştırdığını belirtmiştir.

Erkek çocukların yaş ortalaması ise %53 ile "8-12" yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu oranı %26.5 ile "13-15" yaş aralığı takip etmekte, %16.3'lük bir orandaysa "15 yaş üstü" çalışan erkek çocuk görülmektedir. %4.1'lik bir oran ise 7 yaş altı çocuk çalıştırdığını belirtmiştir.

Hanedeki kız çocukları %34'lük yoğunluklu bir oranla ilkökul mezunudur. %29 Ortaokul mezunu, %24'ü Lise Mezunu, %3'ü ise Üniversite öğrencisidir. Bu çocukların %9,4'ü okuma yazma bilmezken, yine %1,3'lük bir oranda ise okuryazar olan çocuklar bulunmaktadır.

Erkek çocukları ise %32'lik bir oranla Ortaokul mezunudur. %26 ilkökul mezunu, %21'i Lise Mezunu, %7'si ise Üniversite öğrencisidir. Bu çocukların %13.6'sı okuma yazma bilmezken, yine %0.5'lik bir oranda ise sadece okur yazar olan çocuklar bulunmaktadır.

Ev içi çocuk işçiliğinin özellikle, irade beyanında bulunamayan, yoğunlukla ilkökul çağındaki çocuklardagörülmüyor olması dikkat çekicidir.

Ev içi çalıştırılan çocuklar yaptıkları işten küçük oranda harçlık alsa da çocuklar ev içinde ucuz iş gücü konumundadır.

Görüşülenlerin %80'i çocuklarına ev içi işlerdeki kazançlarından harçlık veriyorken, %5'i hiç vermemektedir.

193 hanenin toplamda 136'sı çocuğunun ev içi emeği karşılığında bir kazancı olduğunu belirtmiştir. Çocuğun kazancı olduğunu beyan edenlerin %98.5'i, çocukların ev içindeki işçilikleri karşılığında

elde ettikleri kazancı “300 TL ve altı” olarak belirtmiş, %1.5’i ise “301-600 TL” kazanç ifade etmiştir. Bu durum, ev içi emekleri karşılığında çocukların önemli derecede ucuz işçilik yaptıklarını ortaya koymaktadır. Çocukların yoğun emekleri karşılığında elde ettikleri kazanç, Türk-İş’in duyurduğu “Aralık 2016 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Raporunda”³ belirtilmiş açlık sınırı olan 1432 TL’nin neredeyse beşte birine denktir.

Çocuğun emeği ile birlikte ev içi işçilikten aylık net hane kazancını “300 TL ve altı” olarak belirtenlerin oranı %40.4 iken, “301-600” arası %39, “601-900” arası %10’dur. 900 TL ve üstü kazanç belirtenlerin oranı ise toplamda sadece %4.7 ile sınırlı kalmıştır. Verilerden hareketle, bu hanelere gelen gelirin önemli bir kısmının çocuk emeğine dayandığı ve çocuğun kazancının hane içi gelirine doğrudan katkı sunduğu söylenebilir.

3.3. Ev içi İş Algısı ve Yaklaşımlar

Çocuklar başka bir seçenekleri olmadığı için ev içi işlere mecburen katılmaktadır.

Ailelerin % 26 sı çocukların ev içi işlere kendi isteğiyle katıldığını beyan etmektedir. %27.5’i “Ben çağırıyorum”, %11’i “Okuldan gelince dahil oluyor”, %7’si “Dersleri bittikten sonra dahil oluyor” ve %1 ise “Yaz aylarında dahil oluyor” yanıtlarını vermiştir.

Çocukların ev içi işlere dahil olmayı nasıl karşıladıkları yönündeki soruya ebeveynlerden alınan yanıtlara göre hane içindeki çocukların %30.1’i harçlık aldığı için ev içi işlere dahil olmayı istemektedir. %26.4’ünün “isteksiz yapıyor” olduğu belirtilirken %9.3’ü ise ev içi işleri eğlenceli bulduğu için dahil olmaktadır. %3.6’sı “ebeveyne yardımcı olmak için”, %3.1’i “isteyerek”, %0.5’i ise “yapması gerektiğini bildiği için ev işi işlere dahil olmayı tercih etmektedir. Sonuç olarak, çocukların ev içi işlere gönüllü dahil olmasına yönelik olumlayan cevaplar toplamda %16 iken, gönülsüz dahil olduğunu ifade edenlerin oranı ise %57.1’i bulmaktadır.

Haneler çocuktan gelen gelire muhtaç durumdadır.

Öte yandan çocuğun emeğinden vazgeçebilecek ailelerin oranı sadece % 3.6 (“Çocuğa bir daha iş vermem + “Ben yaparım” yanıtları) olarak görülmektedir. Bu durum da ailelerin çocuğun ev içi emeğinden vazgeçemediğini ifade etmektedir. Ek olarak, “Cevap yok” oranının %66.8 gibi bu denli yüksek olması, ev içi çocuk işçiliği konusundaki hassasiyete dair normatif (değer yargısal / olması gereken) bir durum olarak görülebilir.

Görüşülenlerin %61.1’i çocukların çalıştırılması ile ilgili kanuni yaş sınırını bilmediklerini ifade etmektedir. Öte yandan %38.3’ü ise bildiklerini belirtmişlerdir. Çocuk işçiliğinde kanuni yaş sınırına dair bu bilgi eksikliğinin, çalışma yaşamı ve çalışma mevzuatı ile ilgili yeterli farkındalık çalışması yapılmamasından kaynaklandığı ve geleneksel / kültürel değerlerin de bu konuda etken olduğu söylenebilir.

Çocuk işçiliğinin yasaklanması hakkında katılımcının %76.2’si “olumlu” düşünmektedir. Ev içi çocuk işçiliğini olumlayan (Tablo 37) yanıtlarla çeliştiği görülen bu yoğunlukta yanıtların, bir kısmının

³ Aralık 2016 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Açıklandı, Son güncelleme: 02.03.2017, http://www.teksif.org.tr/aralik-2016-aclik-ve-yoksulluk-siniri-1432-tl_icerik_10248-1.html

normatif (değer yargısal) olduğu ancak buna rağmen ailelerin büyük oranda çocuk işçiliğine karşı olduğu söylenebilir.

Ayrıca, çocuk işçiliğinin yasaklanmasına dair “olumsuz” yanıt oranı ise %11.9’dur. “Konu hakkında fikrim yok” %11.4 iken “Cevap yok” %0.5’tir. Ailelerin %64’ü çocukların çalıştırılmasına kesinlikle karşı çıkmaktadır. Öte yandan ailelerin toplamda %26.5’i de çocukların (zarar görmezse) çalışabileceğini belirtmektedir.

Bu tablodan hareketle, yoksulluk üzerinden yapılacak bir okumayla, çalışmasının ailelerce istenmemesine rağmen çocukların ev içi işçilikte gönüllü / gönülsüz yoğun katılımlarını Türkiye’deki yoksullukla mücadele etme deneyimleri üzerinden yorumlamak gerekir. Ailelerin ev içi işçilik ve çocuk işçiliğine dair en temel gerekçeleri aslında yoksulluktur. Geçim kaygısı nedeniyle çocukların çalışmasını istemektedirler.

Çocuğun çalışmasına yönelik kanaatler genellikle olumsuzdur.

Her ne kadar toplamda yaklaşık % 48’lik bir oran memnun vb yönde fikir belirtmişse de, karasızların(%5.7) ve soruyu yanıtsız bırakan (%27.5) ailelerin oranı ele alındığında ev içi çocuk işçiliğinin aileler için hassas bir konu olduğu belirtilebilir. Ayrıca, görüşülenlerin %19’u ise çocuğunun ev içi işçilik yapıyor olmasından memnun olmadığını belirtmektedir. Bu durum, ailelerin sosyo-ekonomik nedenlerle çocuklarını istemeden de olsa çalıştırmak zorunda kaldıkları şeklinde okunabilir.

Örneklemede, çocuğunun çalışması yönünde memnuniyet bildirenlerin gerekçeleri %62 ile “sorumluluk sahibi oluyor”, %15 ile “geçime katkısı oluyor”, %13 ile “okul harçlığı çıkıyor”, %7.5 ile “meslek öğreniyor” ve %1.1 er oranla “sağa sola gitmiyor”, “bana kolaylık oluyor” ve “daha çabuk yapıyorum” şeklinde sıralanmaktadır.

Ev içi çocuk ve kadın emeği toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenmektedir. Ev içinde işçilik, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet normları sebebiyle çocuk ve kadınlar için bir mecburiyete dönüşmektedir.

Görüşülenlere neden ev içine iş aldıklarına dair yöneltilen sorulara alınan yanıtlardan ilki %30.6 ile “dışarıda çalışırsam çocuklarımı bırakabileceğim bir yer yok” şeklindedir. Ardından %23.8 “ihtiyaç olduğu için”, %13.5 “geçime ek katkı olsun diye”, %12.4 “eşim dışarıda çalışmama izin vermiyor” ve diğer yanıtlar gelmektedir. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile ev içi bakım hizmetlerinin kadının üzerinden alınması sağlanıp kadınların iş yaşamına katılımının daha mümkün hale geleceği söylenebilir.

Kadın emeğinin istihdam dışı kalmasının nedenlerinden biri de erkeklerin (kadınların eşleri) kadınların dışarıda çalışmasına müsaade etmemesi olarak yorumlanabilir. DİSK-Ar’ın Mart 2016 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması⁴ kadın işsizliğinin boyutlarını ortaya koymaktadır. Araştırmadaki verilere göre Mart 2016’da yüzde 11,8 olarak gerçekleşen kadın işsizliği ortalama işsizlik oranının oldukça üzerindedir. Tarım dışı kadın işsizliği yüzde 15,4 iken, tarım dışı genç kadın işsizliği ise yüzde 22,9 ile en yüksek işsizlik türüdür. Yüksek öğrenimli kadın işsiz oranı ise yüzde

⁴Mart 2016 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://disk.org.tr/2016/06/disk-ar-imalat-sanayinde-istihdam-azaliyor/>

13,4'tür.Tabloda dikkat çeken bir diğer nokta ise, kadınların sadece %1'inin "çalışmak istediğimiz için" yanıtını vermiş olmalarıdır.

Ailelerin önceliği iş ve müşterileridir. Ev içi işin mecburiyete dayanması haneleri "müşteri odaklı" hale getirmektedir.

"Çocuklarınızı ev içi işlerde çalıştırırken öncelikli olarak dikkat ettiğiniz nokta aşağıdakilerden hangisidir?" sorusuna verilen yanıtlar; %23.3 "işin düzgün / temiz olması", %14.5 "Çocuğun okulunu aksatmaması", %11.4 "çocuğa uygun olması", %9.8 "işin güvenilir olması", %8.3 "işin kolay olması", %3.6 "işin çocuğu yormaması" ve %1 ise "işin bol kazançlı olması" yönündedir.

Katılımcının önceliklerine dair soruya verilen yanıtlar toplamda %49.8 ile "müşteri memnuniyetim" ve "müşterilerimin gözünde güvenilir bir insan olmam" yönündedir. Bu yanıtların %22.8'i "çocuklarının gözünde güvenilir bir insan olmam" iken, %15.5'i "ailemin gözünde güvenilir bir insan olmam", %6.7'si "satış" ve %0.5 ile "çevremim gözünde güvenilir bir insan olmam" şeklindedir. "Diğer / cevap yok / fikrim yok" ve "hiçbiri" yanıtları toplamda %4.6 olmuştur. Bu tablo, ebeveyn kadınların yapıyor oldukları işin sürekliliği için müşteri odaklı bir öncelik sıralaması yaptığı ve annelerin önceliğinin iş olduğu şeklinde okunabilir. Bu yanıtların annelerin önceliklerine dair veriler sunan ADHOC'un Annemetre raporuyla⁵ kıyaslamalı bir okuması önerilmektedir. Zira Annemetre raporunda öncelik sıralamasında "çocuğum" yanıtı ilk sırada yer almaktadır. Çocukların ev içi işlerde yer aldığı hanelerde bu durumun tam tersi olduğu görülmektedir. Bu araştırma çerçevesinde annelerin fason işçilikler söz konusu olduğunda önceliğinin iş olduğu görülmekte ve güven önceliğinde müşteriler önde gelmektedir.

ADHOC'un aynı araştırmasında annelerin çocuklarının geleceklere dair beklentileri sorulduğunda önce iş sonra eş olduğu görülmektedir. Bu araştırma kapsamında da benzer bir eğilim bulunmaktadır. Katılımcının, çocuklarının gelecekte ne olmalarını istediğine dair soruya yanıtı %65 ile "okumuş", %61 ile "meslek sahibi", %11.4 ile "iş sahibi/esnaf", %6.7 ile "aile sahibi" olmuştur. Bu durum ailelerin çocuklarına dair önceliklerinde eğitimin ve dolayısıyla bir meslek sahibi olmanın ilk sırada yer aldığını göstermektedir. Görüşülenlerin %87.6'sının yapıyor oldukları işi çocuklarının devam ettirmesini istemedikleri açıkça görülmektedir. Katılımcının %10'unun ise bu soruya verdiği "evet" cevabı, çocuklarının ev içi emeklerine muhtaç olduklarını ortaya koymaktadır.

3.4. Ev içi işçiliğin Hanelere ve Çocuklara Etkileri

Yoksulluk ve Çocuk işçiliği ebeveyn çocuk ilişkisini olumsuz etkilemekte; aileler çocukların ihtiyaçlarına cevap verememektedir

Çocuğun ev içinde çalışmasının gelişimini nasıl etkilediğine dair fikirlerinin sorulduğu soruya katılımcının yanıtları, toplamda %16.6 "kötü etkilediği" yönünde olurken, %9.3 gibi bir oranda ise "iyi etkilediğine" yönelik olmuştur. "Etkilemiyor" yanıtının %44.6 da olması da dikkat çekici orandır. Öte yandan, "fikrim yok" ve "cevap yok" yanıtlarının da toplamda %29.6 olması ailelerin bu konudaki fikirlerini belirtmiyor oluşlarına dair önemli bir orandır.

Ev içi işçiliğin çocuğun eğitim hayatına etkisine dair soruya örneklemden gelen yanıtlar %51.3

⁵Anneler Ne Diyor? Annemetre, Adhoc, Son güncelleme: 02.02.2017, http://www.adhoc.com.tr/wp-content/uploads/2014/10/14770adhoc_Rapor.pdf

“etkilemiyor”, toplamda %18.7 “kötü+çok kötü etkiliyor”, %1 “iyi etkiliyor” ve %29.1 “cevap yok+fikrim yok” yönündedir. Neticede katılımcıların yarısı ev içi işçiliğin çocuğunun eğitim hayatını etkilemediğini düşünürken beşte biri kötü etkilediğini belirtmektedir.

Ev içi işçiliğin çocuğun sosyal hayatına etkisinin sorulduğu ebeveynlerden alınan yanıtlara göre %47.7 “etkilemiyor”, toplamda %15.6 “kötü+çok kötü etkiliyor”, %7.3 “İyi etkiliyor” ve %29.6 “cevap yok+fikrim yok” yönündedir. Katılımcıların yarıya yakını ev içi işçiliğin çocuğunun sosyal hayatını etkilemediğini düşünürken yaklaşık yedide biri kötü etkilediğini belirtmektedir.

Görüşülen ebeveyn kadınların çocuklarla ilişkilerine dair, toplamda %36.9’undan gelen “agresif oluyorum” ve “iletişim kurmuyorum” yanıtlarına bakıldığında, ev içi işçilik nedeniyle çocuklara yönelik bir negatif yönelim geliştirildiği söylenebilir. Dolayısıyla, ev içi çalışma meselesinde aile içi şiddetin önemsenmesi gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. Toplamda %37.4’lük bir oran “ilgilenecek vaktim olmuyor” ve “çocuğuma zaman ayıramıyorum” yanıtlarıyla, çocuklarına ihtiyaçlara cevap verecek düzeyde zaman ayıramadığını düşünmektedir.

Hanelerin en az üçte biri (%31.1) ev içi işçiliğin ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini etkilediğini belirtmektedir. Konunun hassasiyeti nedeniyle, “hayır etkilemiyor” olarak verilen yanıtların (%58) bir kısmının normatif (değer yargısal) olduğu düşünülmektedir. Ailelerin bu yanıtlarının, çocuk hakları çerçevesinde dönüşen modern toplumsal değer yargılarıyla da ilgisi olduğu söylenebilir. Çocuk işçiliğinin kabul görmediği yeni düşünce biçimine karşı, ailelerin var olan somut durumu saklama kaygısıyla bu cevaplara yöneldiği düşünülmektedir. Ancak önemsenecek olan, büyük oranda bir “evet” cevabı verilmiş olmasıdır. Bu nedenle önceki tablolardaki sonuçlarla birlikte düşünüldüğünde, aslında daha yüksek oranda bir evet olduğu öngörülebilir. Dolayısıyla ev içi işçiliğin çocuk ebeveyn ilişkisini doğrudan ve büyük oranda olumsuz etkileyen bir etmen olduğu söylenebilir. Nitekim negatif yönelim içeren “çocuğumla konuşmam”, “çocuğumu cezalandırırım”, “aile içinde gerginlik olur”, “çocuğa bir daha iş vermem”, “çocuğa daha fazla iş veririm”, “kızarım”, “bağırıp çağırırım” yanıtlarının toplam oranı %31.6’dır. Bu durumda ev içi çocuk işçiliğinin, çok önemli bir çocuk hakkı ihlaline, yanı sıra çocuklara karşı ciddi bir duygusal istismara neden olduğu belirtilebilir.

Çocukların yaşam alanında işçilik yapıp yapılmadığını anlamak amacıyla yöneltilmiş olan soruya katılımcıların %65,3’ü “hayır” derken; kalan yanıtlar % 18.7 “kısmen”, %10.9 “evet”, ve %5.2 “cevap yok” şeklindedir.

Yapılan işin evin hangi bölümünde yapıldığına dair soruya verilen yanıtlar ise, %73.1 “oturma odasında”, %11.4 “evin bahçesinde / avlusunda / kapısında”, %6.7 “evin her yerinde”, %3.6 “mutfakta”, %3.1 “evde iş için ayrı bir oda var”, %1 “çocuk odasında”, %0.5’er oranla “banyoda” ve “bodrumunda” yönündedir.

Bu sonuçlarla, ailelerin çocukların yaşam alanlarını kullanmamaya özen gösterdikleri söylenebilir.

Geçimini çocuk emeğine dayalı olarak sürdüren haneler ekonomik krizlerde daha da kırılgan hale gelmektedir.

Görüşülenlerin ne zamandan beridir ev içinde iş yaptıklarına dair soruya verilen yanıtlar %55 ile “2012 ve sonrası”, %28.5 ile “2006-2011”, %8.8 ile “2000-2005”, %5.2 “1994-1999” ve %1.6 “1994 ve öncesi” olmuştur. Bu veriler, ev içi işçiliğin özellikle son beş yılda iki katı ve son on yıldaysa 6 katı bir yükselme gösterdiğine ifade etmektedir. DİSK-Ar’ın Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması*⁶ ile birlikte değerlendirildiğinde, imalat sektörünün istihdamında yaşanan sadece 2016 yılı içindeki 0,8’lik azalmanın (41 bin kişi) ev içi işçilikle ilişkili olduğu söylenebilir.

⁶Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması*, Son güncelleme: 01.03.2017, <http://disk.org.tr/2016/06/disk-ar-imalat-sanayinde-istihdam-azalıyor/>

Katılımcıların hane bazında ülkedeki ekonomik krizden etkilenip etkilenmediğine dair soruya verdiği yanıtlar toplamda %89.6 olarak hanelerin ekonomik krizden etkilendiği yönündedir. Bu yanıtların %65.8'i "evet oldukça etkilendi" iken, %23.8'i ise "biraz etkilendi" şeklindedir. Hane ekonomik krizden etkilenmedi diyenlerin oranı sadece %5.7 ile sınırlı kalmış, "belirsiz" ve "cevap yok" yanıtları toplamda %4.6 olmuştur.

Bu tablodan, on haneden dokuzunun söz konusu ekonomik krizden etkilendiği şeklinde önemli bir sonuç çıkarılabilir.

Sonuçları toparlamak gerekirse; çocukların ev içi işçilik ve fason iş yaptığı hanelerdeki kadınlar 33 yaş üstü, çoğunlukla ilkokul mezunu, göç deneyimi olan ve kır kökenli kadınlardır. Annelerin %43'ü ev emeğini düzenli bir iş olarak görmektedir. Hanelere esas gelir getiren kişi yine erkektir. Her 5 haneden en az birinde ana gelir kaynağı çocuk emeğine de dayanmaktadır. Hanelerde yeşil kartlı ve sosyal güvencesi olmayan toplamda %25'lik kırılgan bir kesim mevcuttur. Çocuk ev işçilerinin olduğu hanelerin yarısı asgari ücretin altında çalışmakta ve %75'i hiç birikim yapamamaktadır. Çocuk ev işçilerinin %74'ü fason işler, ev işleri ve bakım işlerine katılmakta; yaklaşık %40'ı fason işleri üstlenmektedir. Çocuk işçiliğinin olduğu hanelerin %72'si hafif tekstil ve fermuarçılık, boncuk işleme gibi yan tekstil işlerini yapmaktadır. Erkek çocuklar ev dışında, kız çocukları ise ev içinde çalıştırılmaktadır. Kız çocukları ev içinde erkek çocuklarına göre daha uzun süre çalıştırılmaktadır. Çalışan çocukların yaşı ve eğitim durumu çoğunlukla irade beyanında bulunamayan yaş ve eğitim çağındadır. Ev içi çalıştırılan çocuklar yaptıkları işten küçük oranda harçlık alsa da çocuklar ev içinde ucuz iş gücü konumundadır. Çocuklar başka bir seçenekleri olmadığı için ev içi işlere mecburen katılmaktadır. Haneler çocuktan gelen gelire muhtaç durumdadır. Çocuğun çalışmasına yönelik kanaatler genellikle olumsuzdur. Ev içi çocuk ve kadın emeği toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenebilmektedir. Ev içinde işçilik, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet normları sebebiyle çocuk ve kadınlar için bir mecburiyete dönüşmektedir. Ailelerin önceliği iş ve müşterileridir. Ev içi işin mecburiyete dayanması haneleri "müşteri odaklı" hale getirmektedir. Yoksulluk ve Çocuk işçiliği ebeveyn çocuk ilişkisini olumsuz etkilemekte; aileler çocukların ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Geçimini çocuk emeğine dayalı olarak sürdüren haneler ekonomik krizlerde daha da kırılgan hale gelmektedir.

Ev içi çocuk işçiliği araştırmas neticesinde ortaya çıkan bu sonuçların yeni araştırmalar için sorular oluşturması söz konusudur. Özellikle üretimin ev içine kayması ve ucuz iş gücü bağlamında çocuk emeğiyle ilişkisi üzerine yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir. Bu ve benzeri araştırmaların artması da, çocuk işçiliğinin nedenlerinin ortaya konması ve bu sömürünün engellenmesi açısından önem arz etmektedir.

Engin Emre Değer

Ev İçi Çocuk İşçiliği Araştırması

Stk, Belediye, Sendika Bilgilendirme Semineri

Ön Test - Son Test Bulguları Ve Analiz Raporu

Araştırma projesinin adımlarından biri olarak tasarlanmış şekilde, sivil toplum kurumları bilgilendirme seminerine katılımların değerlendirilmesi amacıyla seminer öncesi ve sonrasında toplamda 32 ön test ve son test uygulanmıştır. Bu testlerin ortalamaları ve aradaki farklar karşılaştırılıp bu farklar üzerinden bir yorumlamaya başvurulmuştur. Analiz neticesinde bazı bariz algısal değişimler ölçülmüştür. Ancak katılımcı grubun dar olması nedeniyle verilerin genellenebilir olmadığı ve seminer katılımcıları özelinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmelidir.

Aşağıda görülen 1-5 arası skalalı Likert ölçeklendirme yöntemiyle katılımcıların bu aralıkta bir yanıt vermesi istenmiştir.

Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	2	3	4	5

Tablo 1A'da görüleceği üzere, ön test ve son testteki yanıtların ortalaması ve modu (en sık tekrar eden yanıt), dolayısıyla seminer ertesi yaşanan değişime dair veriler bulunmaktadır.

Ön Test ve Son Test verilerinin değerlendirilmesi amacıyla, SPSS ve Excel kullanılarak elde edilmiş olan bu tablodan varılacak sonuçları sıralamak gerekirse:

Ön test ve son testin ilk sorularında yer alan aynı açık uçlu sorulara ön test aşamasında katılımcıların verdikleri yanıtlarda soyut ve değer yargısal bir ağırlık varken; son testteki aynı sorulara verilen açık uçlu yanıtlarda ise ev içi emeği ve çocuk emeğini önceleyen ve çocuğun emek sömürsünü niteleyen somut yanıtlarda artış söz konusudur.

5. Sorudaki “çocuk işçi” ve “ev içi çocuk işçi” arasındaki farka dair likert ölçekli ilk önermede, katılımcıların seminer ertesinde çocuk işçiliği ve ev içi çocuk işçiliğine dair farkındalıklarının belirgin derecede arttığı söylenebilir.

Ön testteki yanıtların ortalaması 3.80 iken; seminer ertesinde gerçekleştirilmiş son testte bu oran 4.47 olmuştur.

“Türkiye’de ev içi çocuk işçiliği vardır.”(6) önermesine verilen yanıtlar ön test ve son testlerde katılımcıların kesin yargıları ile yanıtlanmıştır. Bu durum, genelde sivil toplum, özelde çocuk alanında çalışan katılımcıların Türkiye’de çocuk işçiliğinin var olduğuna dair ortak görüş içinde bulunduklarını ortaya koymaktadır.

Türkiye’de ev içi çocuk işçiliği(7), kadınların ev içinde fason işçilik yaptığı(8) ve çocukların ev içinde fason işlerde çalıştırıldığına(9) dair önermelerin ön test ve son testte ortak kabul gören ve tekrar eden yargılar olduğu söylenebilir.

En yoğun değişim “ev içi çocuk işçiliğinin son yıllarda arttığına” (10) dair önermede gözlenmiştir. Seminerde paylaşılmış olan ev içi çocuk işçiliği araştırmasına dair sonuçların ve bu sonuçlar dahilindeki sunumun bu değişimdeki açık etkisi ortadadır. Ön test ortalaması 3.93 iken son testte bu ortalama oran 4.63’e yükselmiştir. Yine en sık verilen yanıt ön testte 3 iken bu sıklık son testte 5 olarak ölçülmüştür. Bu durum, katılımcıların önemli bir bilgi değişikliği yaşadığını ifade etmektedir.

“Ev içi işçiliğin çocukların psiko-sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği” (11) şeklindeki önermede yaşanan negatif yönlü değişimin ise, yine araştırma sonuçlarında paylaşılmış olan ebeveyn çocuk ilişkisine dair verilerle ilgili olduğu söylenebilir. -%6 lık negatif yönlü değişim dikkate değerdir.

Bir diğer belirgin değişim “çocukların ev içi fason işlerde çalışması ebeveynleri ile ilişkilerini etkiler” önermesinde gözlenmiştir. 3.87 olan ön test oranı son teste 4.44 olmuştur. Yine yanıt sıklığında 4’ten 5’e bir değişim yaşanmıştır. Bu durum, katılımcıların, çocukların ev içi fason işçilik yapmalarının ebeveynleri ile ilişkilerinde sorunlara yol açtığına dair fikirlerinin pekiştiğini ifade etmektedir.

Bir diğer bariz değişim “çocukların ev içinde gelir getirici bir iş yapmasının psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği” (17) önermesinde görülmektedir. %12 lik bir oransal değişim ve 3 olan yanıt sıklığının 5 olarak değiştiği ölçülmüştür. Bu durum, seminer katılımcılarında çocukların eve gelir getirici iş yapmasının olumsuz olduğuna dair algılarının arttığını ortaya koymaktadır.

“Üretim süreçlerindeki değişimin ev içi fason işçiliğin artmasında etkili olduğu”na (20) dair önermede de araştırmadan elde edilmiş verilerin etkili olduğu sonucuna varılabilir. %9'luk oransal bir değişim ve 4'ten 5'e yanıt sıklığı değişimi ölçülmüştür.

Katılımcıların “ev içi çocuk işçiliğinin önlenabilir olduğu” yönündeki önermeye yanıtlarında da %7 lik bir pozitif fark ve 3 olan yanıt sıklığından 4'e doğru bir değişim söz konusudur. Bu durum, seminerin katılımcıların ev içi çocuk işçiliğini önlemek yönündeki fikirlerinde olumlu bir işlevi olduğunu ifade etmektedir.

Son testte yer alan “Çocuk işçiliğinin önlenmesinde en sorumlu kuruluş hangisidir?” açık uçlu sorularına verilen yanıtlarda ise çoktan aza sırasıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), STKlar, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Belediyeler, Devlet yanıtları görülmektedir. Bu sonuçlar, çocuk işçiliği konusunda seminer katılımcılarının en sorumlu gördüğü kurumun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yine açık uçlu sorularda yer alan “Çocuk işçiliği nasıl önlenebilir?” sorularına verilen en yoğunluklu yanıtların yoksulluğun azaltılması, ailelerin çocukların eğitimi ve hakları konusunda farkındalıklarını arttırma ve desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılması, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının ortak çalışmaları ve denetim ağlarının arttırılması yoluyla önlenebileceği şeklinde yanıtlar alınmıştır.

	Test Türü					
	Ön Test		Son Test		Fark	Fark%
	Ortalama	Mod*	Ortalama	Mod*		
5. "Çocuk işçi" ve "Ev içi çocuk işçi" arasındaki farka dair mevcut bilginizi 1'in "aradaki farkı hiç bilmiyorum" 5'in "aradaki farkı kesinlikle biliyorum" anlamına gelecek şekilde 1-5 arası puanlar mısınız?	3.80	4.00	4.47	5.00	0.67	13%
6. Türkiye'de çocuk işçiliği vardır.	5.00	5.00	5.00	5.00	0.00	0%
7. Türkiye'de ev içi çocuk işçiliği vardır.	4.67	5.00	4.81	5.00	0.15	3%
8. Türkiye'de kadınlar ev içinde fason işler yaparlar.	4.73	5.00	4.75	5.00	0.02	0%
9. Türkiye'de çocuklar ev içinde fason işler yaparlar.	4.60	5.00	4.63	5.00	0.02	0%
10. Son yıllarda ev içi çocuk işçiliği artmıştır.	3.93	3.00	4.63	5.00	0.69	14%
11. Çocukların ev içinde çalışması psiko-sosyal gelişimlerini olumlu etkiler.	2.29	1.00	2.00	1.00	-0.29	-6%
12. Çocukların ev içinde fason işlerde çalışması, ebeveynleri ile ilişkilerini etkiler.	3.87	4.00	4.44	5.00	0.57	11%
13. Ev içi çocuk işçiliği, çocukların eğitim yaşamlarını ve okula devam durumlarını olumsuz etkiler.	4.40	5.00	4.38	5.00	-0.02	0%
14. Ev içi çocuk işçiliği bir çocuk hakkı ihlalidir.	4.60	5.00	4.69	5.00	0.09	2%
15. Kadın ve çocuk emeğinin ev içine kayması, ucuz emek kullanımını artırır.	4.73	5.00	4.94	5.00	0.20	4%
16. Ev içi çocuk işçiliği, çocuğun çalışması sorununu görünmez kılar.	4.50	5.00	4.88	5.00	0.38	8%
17. Çocukların ev içinde gelir getirici bir iş yapması psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkiler.	3.80	3.00	4.38	5.00	0.58	12%
18. Ev içi çocuk işçiliğinin nedenlerine dair bilgim var.	3.93	4.00	4.38	5.00	0.44	9%
19. Çalıştığım kurum çocuk işçiliğinin önlenmesine dair çalışmalar yapmaya olumlu yaklaşır.	4.43	5.00	4.44	5.00	0.01	0%
20. Ev içi fason işlerin artması üretim süreçlerindeki değişimle ilgilidir.	4.00	4.00	4.44	5.00	0.44	9%
21. Türkiye'de çocuk işçiliği önlenabilir bir meseledir.	3.67	4.00	4.00	4.00	0.33	7%
22. Çocukların ev içi fason işçi olarak çalışması önlenabilir.	3.73	3.00	4.06	4.00	0.33	7%
23. Çalıştığım kurum bu soruna çözüm üretmeye çalışır.	4.13	5.00	4.38	4.00	0.24	5%

Tablo 1A: (Ev içi çocuk işçiliğinin önlenmesi araştırması STK Bilgilendirme semineri Ön test – Son Test sonuçları değerlendirme tablosu.)

*Mod: En sık tekrar eden yanıt

Engin Emre Değer

Atölye Çalışması Değerlendirme Raporu

“Bir Çocuk Hakkı İhlali: Ev İçi Çocuk İşçiliği” konulu projemiz kapsamında, yüzyüze görüşme tekniği ile gerçekleştirdiğimiz saha çalışmamızın sonuçlarını paylaşmak ve soruna dair çözüm yolları üretmek üzere bir atölye çalışması gerçekleştirildi. 17 şubat 2017 günü Şişli Belediyesi toplantı salonunda yapılan atölye çalışmasına, özellikle çocuk alanında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri, belediyeler ve sendikalar katılmıştır. Yapılan iki oturumluk atölye çalışmasının ilk oturumunda proje koordinatörü Ayşe Tepe Doğan tarafından saha çalışmasından elde edilen veriler ve yapılan gözlemler sunularak sonuçlar üzerine karşılıklı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Atölyenin ikinci oturumunda ise “ev içi çocuk işçiliği nasıl önenebilir” başlığı altında tartışmalar yürütülmüştür.

1) Ev içi çocuk işçiliğini önleyici ve dentleyici mekanizmalar neler olabilir?

- Eğitim alanında
- Ekonomi alanında
- Sosyal hizmetler alanında

2) Mekanizmada kimler rol alabilir, nasıl bir çalışma yürütülebilir?

- sivil toplum kuruluşları
- yerel yönetimler
- kamu (otoritesi) kurum ve kuruluşları,

Soruları ışığında katılımcılardan iki grup oluşturulmuş, bu gruplardan çözüm önerilerini tartışması ve her grubun seçeceği bir sözcü aracılığıyla önerilerini sunması istenmiştir. Belirlenen süre sonunda gruplar çözüm önerilerini sırayla sunmuşlardır.

1. Grubun tespit ve önerileri:

• Bir saha araştırması sonucunda belirlenecek olan ev içi çocuk işçiliğinin yoğun olduğu bir mahalle ve ya semtte 3 katlı bir binada bir “mahalle atölyesi” oluşturularak toplum merkezi formatında çalışmaların yapılabilceği ifade edilmiştir.

• Grup sözcüsü, merkezin 1. katında 6-15 yaş arası çocuklara etüt çalışmaları 2. Katında merkezdeki çalışmalara katılacak olan kadınların 0-6 yaş grubunda çocukları için kreş ve oyun atölyesi, 3. Kata ise kadınlar için mesleki eğitim ve aynı zamanda üretim atölyesi hizmeti sunulacağını, aynı katta erkeklere de aynı çalışmaların yapılabilceğini tartıştıklarını fakat bunu netleştirmediklerini ifade etmiştir.

• Kadınlarla yapılan meslek edindirme eğitimlerinin kadın istihdamını artırmasının beklendiği, ayrıca çalışma hayatı ile ilgili bilgilendirme ve güçlendirme eğitimlerinin de yapılacağı, çocuklara genel olarak insan hakları özel olarak da çocuk hakları konularında bilinçlendirme eğitimleri yapılabilceği belirtilmiştir.

• Genel olarak da geleneksel çocuk algısının dönüştürülerek çocukların ev içi işlerde çalışmasının önüne geçileceği belirtilmiştir. Fason üretimin kayıt altına alınmasıyla bir ölçüde kullanılan emeğin de görünür olabileceği, çocukların eğitim hayatından kopmasını engelleyecek şekilde rehberlik ve danışma servisleri ve öğretmenleriyle ilişki kurulacağı anlatılmıştır.

• Bu çalışmalar yapılırken ilgili belediye, alanda çalışan sivil toplum kuruluşları ve destek olabilecek işverenlerle ortak çalışmalar yürütülebileceği, merkezde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının aile ve çocukları düzenli takip altına almak için sosyal inceleme raporları hazırlayacakları, bunun sonucunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığının taşra teşkilatları ile yapılabilecek bir protokolle bu kamu kurumlarının görevleri gereği ortak bir denetim mekanizması oluşturulması için çalışılabileceği (teşvike dileceği) ifade edilmiştir.

2. Grubun tespit ve önerileri

• Öncelikle alana dair bir kavramsallaştırma çabasına gerek olduğunu, bu alandaki kavramların kullanımında sorun olduğunu, bu kavramsallaştırmayı akademi, sivil toplum kuruluşları ve kamunun ortak yapması gerektiğini belirtmiştir.

• Çocuk emeğinin her tür kullanımının özel olarak da ev içi işçiliğinde kullanımının engellenmesi ve çocuğunun haklarının korunması açısından okul sosyal hizmetinin mutlaka hayata geçmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Çünkü çocuk işçiliğinin, çocuğunun giderek eğitim sisteminin dışına çıkmasına neden olduğu, eğitim sisteminin içinde kalmasının çocuğun yararına olacağı düşünüldüğünde bunu takip edecek ve destekleyecek en önemli mekanizma okul sosyal hizmeti olabilir.

• Kadının genel olarak istihdama katılmasının teşviki için mahallelerde ve işyerlerinde ulaşılabilir kreş hizmetinin sağlanması için çalışmalar yapılması, kamu kaynakları ve otoritesinin hem teşviki hem de zorlayıcılığı konusunda çalışmalar yapılması.

• Genel bir politika olarak yapılan yanlışlardan biri de ev içi emeğin ücretlendirilmesi propagandasıdır. Bunun yerine yerel yönetimler ve kamusal nitelikli ve ulaşılabilir sosyal hizmet üretimini zorlamak ve teşvik etmektir. Ayrıca ev içi çocuk işçiliğinde kız çocukların erkek çocuklardan çok çalışıyor oluşu da toplumsal cinsiyet rollerine dair farkındalık yaratmayı zorunlu kılıyor.

• Kapatılmış olan toplum merkezlerinin yeniden daha yaygın ve nitelikli bir şekilde açılması gerekir. Farkındalık ve koruyucu-önleyici çalışmaların bu merkezlerden yapılması çok kolay ve kaynakların verimli kullanımı açısından ekonomiktir.

• Önleyici ve denetleyici mekanizmalar oluşturulurken denetlenebilirlik ve şeffaflık açısından bu alanda faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları oluşturulmalıdır. Özellikle çocuk alanında çalışan sivil kurumlar bu alana yönlendirilebilir.

• Emek örgütlerinin alanla ilgili araştırmalar ve farkındalık etkinlikleri yapması konusunda ortak çalışmalar yapılabilir.

• Akademiye alana dair çalışmalar yapılması teşvik edilebilir.

• Yerel yönetimlerin sosyal hizmet olarak sunulabilecek kreşler, çocuk kulüpleri gibi hizmet üreten kuruluşlar açmaları zorlayıcı bir devlet politikası haline getirilebilir.

• Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı çocuk ve gençlik merkezleri yeniden açılarak yaygınlaştırılmalı. Bir denetim mekanizması içerisinde yerel yönetimlerde çocuk ombudsmanlığı oluşturulmalıdır. Kamudan bu alana dair hizmet üretmeleri konusunda bir talep oluşturulması için aileler bilinçlendirilmelidir.

İkram Doğan

Çocuk Hakları Psikodrama Atölye Çalışması

Grup Lideri: Psikolog Pınar Talaslıoğlu

Yardımcı Terapist: Psikolog Vesile Çetin Kazak

Hedef Kitle: 10-12 yaş aralığındaki 10 çocuk

GRUP HEDEFLERİ

- 1-Çocukların kendilerine dair olumlu kişilik özelliklerini fark etmeleri
- 2-Çocukların kaynaklarının gelişmesi
- 3-Çocukların grup içinde iletişim becerilerin gelişmesi
- 4-Çocuk haklarına dair bilgi edinmeleri

1. ATÖLYE:

1. OTURUM

Yer: Kuştepe

Tarih ve Saat: 01.12.2016- 12:00-13:30

GİRİŞ

Grup lideri ve yardımcı terapist çocuklara kendilerini tanıtır. Psikodrama çalışması hakkında, çalışmanın süresi hakkında bilgi verilerek çalışmaya başlanılır.

“Hareketi Başlatanı Bul Oyunu”

Yönerge: Lider grup üyelerinden bir çember oluşturmaları istenir. Ortaya bir çocuk geçer, ortadaki çocuk gözünü kapatır diğer çocuklardan biri bir hareket başlatır, ortadaki çocuk hareketi başlatanı bulmaya çalışır. Hareketi başlatanı bulduğunda ebe ortadan çıkar, diğer çocuk ortaya gelir. Bu şekilde oyun bir süre devam eder ve sonlandırılır. Grup daireye geçer, oyunun sonunda lider çocuklardan ebe olduklarında, çemberdeyken nasıl hissettiklerine dair paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların grupta uyumlu şekilde hareket edebilme becerilerinin gelişmesi

“Eşleme İle Tanışma Oyunu”

Yönerge: Lider çocukların mekan içinde serbestçe dolaşması istenir, çocukların mekanda dolaşırken önce mekana bakmaları istenir, ardından birbirlerine bakarak yürümelerini ister ve her çocuğun kendisine en uzak hissettiği, bu grupta en az tanıdığını düşündüğü çocuğun karşısına geçmesi istenir. Her çocuk bir eş seçtikten sonra eşler karşılıklı sandalyelere otururlar. Her eş bir köşe de oturur ve her eşin diğer eşe kendisinde olan 3 olumlu özelliği söylemesi istenir. Eşler birbirlerine olumlu özelliklerini söyledikten sonra daireye dönlür. Lider eşlerin yanyana oturmasını ister. Eşlerden biri diğerinin arkasına geçer, onun dilinden eşin olumlu özelliklerini söyler. Oyunun sonunda rollerde nasıl hissettikleri konuşularak paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların kendilerine dair olumlu özelliklerini daha net görmeleri, aynalama yöntemiyle özelliklerini fark etmeleri

“Baş Harfinle Özellik Bulma”

Yönerge: Lider çocuklardan kendilerini anlatan baş harfleriyle bir olumlu özellik bulmalarını ister. Her çocuk bir olumlu özellik bulduktan sonra çocuklar önce olumlu özelliklerini ardından isimlerini söylerler. Her çocuk olumlu özelliğini ve ismini söyledikten sonra oyun sonlandırılır.

Amaç: Çocukların olumlu özelliklerini fark etmeleri, kaynaklarının güçlenmesi

“Ayna Oyunu”

Yönerge: Grup lideri sayma yöntemiyle çocuklardan ikiye eşler oluşturur. İkili eşlerden biri ayna olur, diğer kişi aynaya bakan olur. Aynaya bakan bir hareket başlatır, ayna da aynı hareketi yapmaya çalışır. İkinci aşamada roller değiştirilir. Her çocuk ayna ve aynaya bakan rolüne girdikten sonra oyun sonlandırılır. Oyunun sonunda daireye geçilir, roller sırasında ne hissettiklerine dair çocuklardan paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların model alma becerilerinin geliştirilmesi, grup olarak hareket edebilme becerilerinin geliştirilmesi.

2. OTURUM

Yer: **Kuştepe**

Tarih ve Saat: **01.12.2016- 14:00-16:00**

GİRİŞ

Grup lideri bu oturumda nasıl hissettiklerini sorarak çalışmaya başlanılır. Çocuklara bu oturumda çocuk haklarını tanımaya dair çalışma yapılacağı bilgisi verilir. Çocuklara çocuk haklarının neler olduğu sorulur. Çocuklar özgürlük, yaşama, okuma gibi hakların olduğunu söylerler. Çocuklardan bu bilgiler alındıktan sonra lider çocuk haklarıyla ilgili bir oyun oynayacaklarını söyler.

“Çocuk Hakları Oyunu”

Yönerge: Lider küçük kağıtlara yazılmış olan çocuk haklarının ve çocuk haklarının tam tersinin yazıldığı kağıtları bir masaya koyar. Çocukları masanın etrafına çağırır ve kağıtta yazan kağıtlara bakmalarını ister. Çocuklardan bu kağıtlardan çocuk hakkı olduğunu düşündüğü bir kağıdı seçmesi istenir. Her çocuk, çocuk haklarının yazılı olduğu bir kağıdı alarak daireye geçer. Lider her çocuktan aldıkları kağıtta yazan çocuk hakkı ile ilgili bilgiyi sesli olarak grupta okumalarını ister. Bazı çocuklar çocuk haklarının tam tersi olan kağıtları almışlardır, bunu grupta sesli okuyunca çocuk hakkı olup olmadığı konuşulur ve çocuk elinde bulunan kağıdı masada bulunan çocuk hakkı olan başka kağıtla değiştirir. Çocuklar çocuk haklarını sesli okuduktan sonra bu hakkın kendisine ne çağrıştırdığı sorulur ve çocuklar bu hakkın çağrıştırdıklarını dile getirir.

“Çocuk Haklarına Resim Yoluyla Bakma”

Yönerge: Lider çocuklara büyük bir karton kağıt, kalemler ve boya kalemleri verir. Bu kartona grup olarak bir çocuk resmi çizmelerini ister. Resim bittikten sonra ellerinde bulunan çocuk hakları

kağıdını çocuk resminin istedikleri yerine yapıştırmalarını ister. Kağıtlar yapıştırıldıktan sonra çocuklar daireye geçerler. Lider her çocuğun tek tek resmin yanına gelmesini ve seçtiği çocuk hakkı rolünden bu çocuğun bu hakkını anlatmasını ister. Ör: Ben bu çocuğun eğitim hakkıyım, bu çocuğa eğitim almasını, okula gitmesini sağlıyorum gibi. Her çocuk resimdeki çocuğun bir hakkı olarak onun rolünden konuştuktan sonra oyun sonlandırılır. Oyunun sonunda çocuklardan rollerle ilgili paylaşım alınır. Paylaşımların ardından çocuklar rollerden çıkarılır, lider çocuklara çocuk hakları hakkında bilgi verir.

“Çocuk Hakları Müziği”

Yönerge: Lider çocuklardan bu hakları düşünerek çocuk haklarını anlatan bir müzik yapmalarını ister. Çocuklar grup olarak çocuk hakları müziğini yaptıktan sonra oyun sonlandırılır.

Amaç: Çocukların drama ve sanat yöntemiyle çocuk haklarını öğrenmeleri

Kapanış: Grup lider çalışmanın sonunda bu iki oturumda neler çalışıldığını, oturumun hedefleri aktarılır, çocukların bu çalışmaya dair duyguları alınarak çalışma sonlandırılır.

DEĞERLENDİRME

Atölyenin ilk oturumunda çocukların grup olarak ortak hareket edebilme becerisini hızlıca yakaladıkları ve kendilerine dair olumlu özellikleri fark edebildikleri görülmüştür. İkinci oturumda çocuklar ile haklar konusunda konuşulduğunda belli bir noktaya kadar farkındalık sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Yine de çocuk haklarına dair kağıtlar seçilirken, olumsuz kağıtları haklar olarak ele alanların olduğu görülmüştür. Bu noktada çocukların haklara sahip olma konusundaki eksiklikleri vurguladığı düşünülmektedir. Beraberinde çocukların müzik ve dans alanına olan yoğun ilgisi oturumun başından itibaren gözlemlendiğinden, ikinci oturum son basamağı bu alana yönelik planlanmıştır. Benzer atölyeler yapıldıkça çocukların kaynaklarını güçlendirme becerileri kazanabileceği ve çocuk hakları konusunda psikodrama ve oyun yolu ile derinlemesine bilgi sahibi olabileceği düşünülmektedir.

2. ATÖLYE:

1. OTURUM

Yer: Başak Sanat ve Kültür Vakfı Atölye Salonu

Tarih ve Saat: 25.12.2016 saat: 10:00-11:30

GİRİŞ

Grup lideri ve yardımcı terapist çocuklara kendilerini tanıtır. Psikodrama çalışmasının ne olduğunu, bu çalışmada hedeflerinin neler olduğuna dair bilgi vererek çalışmaya başlarlar.

“Hareketi Başlatanı Bul Oyunu”

Yönerge: Lider grup üyelerinden bir çember oluşturmaları istenir. Ortaya bir çocuk geçer, ortadaki çocuk gözünü kapatır diğer çocuklardan biri bir hareket başlatır, ortadaki çocuk hareketi başlatanı

bulmaya çalışır. Hareketi başlatanı bulduğunda ebe ortadan çıkar, diğer çocuk ortaya gelir. Bu şekilde oyun bir süre devam eder ve sonlandırılır. Grup daireye geçer, oyunun sonunda lider çocuklardan ebe olduklarında, çemberdeyken nasıl hissettiklerine dair paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların grupta uyumlu şekilde hareket edebilme becerilerinin gelişmesi

Paylaşım: Paylaşımlar sırasında çocuklar özellikle ortada olup hareketi yaparken heyecanlandıkları, çemberin dışında iken daha çok hırslanarak yeni hareket bulmaya çalıştıkları dile getirmişlerdir. Özellikle ortada olmak, grup tarafından izleniyor olmanın çocuklarda performans kaygısı yarattığı gözlemlenmiştir.

“Eşleme İle Tanışma Oyunu”

Yönerge: Lider çocukların mekan içinde serbestçe dolaşması istenir, çocukların mekanda dolaşırken önce mekana bakmaları istenir, ardından birbirlerine bakarak yürümelerini ister ve her çocuğun kendisine en uzak hissettiği, bu grupta en az tanıdığını düşündüğü çocuğun karşısına geçmesi istenir. Her çocuk bir eş seçtikten sonra eşler karşılıklı sandalyelere otururlar. Her eş bir köşede oturur ve her eşin diğer eşe kendisinde olan 3 olumlu özelliği söylemesi istenir. Eşler birbirlerine olumlu özelliklerini söyledikten sonra daireye dönülür. Lider eşlerin yanyana oturmasını ister. Eşlerden biri diğerinin arkasına geçer, onun dilinden eşin olumlu özelliklerini söyler. Oyunun sonunda rollerde nasıl hissettikleri konuşularak paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların kendilerine dair olumlu özelliklerini daha net görmeleri, aynalama yöntemiyle özelliklerini fark etmeleri

Paylaşım: Çocukların bu etkinlik sırasında verdikleri paylaşımda gelecek hayallerinin, hedeflerinin olduğu, yurtdışında yaşamaya dair yoğun hayallerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Bu çalışmanın ardından grup kuralları belirlenir.

Grup Kuralları: Birbirimizi dinlemek, söz kesmemek, gizlilik, ben dilini kullanmak şeklinde kurallar belirlenir.

“Ayna Oyunu”

Yönerge: Grup lideri sayma yöntemiyle çocuklardan ikiye bölünmüş eşler oluşturur. İkili eşlerden biri ayna olur, diğer kişi aynaya bakan olur. Aynaya bakan bir hareket başlatır, ayna da aynı hareketi yapmaya çalışır. İkinci aşamasında roller değiştirilir. Her çocuk ayna ve aynaya bakan rolüne girdikten sonra oyun sonlandırılır. Oyunun sonunda daireye geçilir, roller sırasında ne hissettiklerine dair çocuklardan paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların model alma becerilerinin geliştirilmesi, grup olarak hareket edebilme becerilerinin geliştirilmesi.

“Bir Özellik Bul Ve Hareketini Yap”

Yönerge: Lider çocuklardan kendilerini anlatan olumlu bir özellik bulmalarını ister. Her çocuk bir olumlu özellik bulduktan sonra çocuklar önce olumlu özelliklerini ardından isimlerini söylerler. Sonrasında bütün çocuklar ayağa kalkar ve çember halinde dururlar. Lider her çocuğun grubun ortasına gelip özelliğini bir hareketle göstermesini ister. Her çocuk ortaya gelip özelliğini bir hareketle gösterdikten sonra lider ikinci adımda çocukların ortaya gelip gruptaki başka bir arkadaşının özelliğini hareketle göstermesini ister. Gösterdiği çocuk ortaya gelerek o da başka bir

çocuğun özelliğini söyleyerek hareketini yapar, bu şekilde oyun birkaç tur devam ettikten sonra sonlandırılır. Oyunun sonunda çocukların rollerde neler hissettiklerine dair paylaşım alınır.

Amaç: Çocukların olumlu özelliklerini fark etmeleri, kaynaklarının güçlenmesi

Paylaşım: Çocuklar bu oyundan çok keyif aldıklarını, diğer grup arkadaşlarının da farklı özelliklerini fark ettiklerini dile getirmişlerdir.

Kapanış: Lider çocuklara bu oturum kendilerinin farklı özelliklerini görme, grup arkadaşlarını tanıma, olumlu özelliklerini fark etmeye dair oyunlar oynadığını, bir sonraki oturumda çocuk haklarını tanımaya dair bir çalışma yapacağını söyleyerek bu oturumu sonlandırmıştır.

2. OTURUM

Yer: Başak Sanat Vakfı Atölye Salonu

Tarih ve Saat: 25.12.2016- 12:00-13:30

GİRİŞ

Grup lideri bu oturumda nasıl hissettikleri sorarak çalışmaya başlar. Çocuklara bu oturumda çocuk haklarını tanımaya dair çalışma yapılacağı bilgisi verilir. Çocuklara çocuk haklarının neler olduğu sorulur. Çocuklar özgürlük, yaşama, okuma gibi hakların olduğunu söylerler. Çocuklardan bu bilgiler alındıktan sonra lider çocuk haklarıyla ilgili bir oyun oynayacaklarını söyler.

“Çocuk Hakları Oyunu”

Yönerge: Lider küçük kağıtlara yazılmış olan çocuk haklarının ve çocuk haklarının tam tersinin yazıldığı kağıtları bir masaya koyar. Çocukları masanın etrafına çağırır ve kağıtta yazan kağıtlara bakmalarını ister. Çocuklardan bu kağıtlardan çocuk hakkı olduğunu düşündüğü bir kağıdı seçmesi istenir. Her çocuk, çocuk haklarının yazılı olduğu bir kağıdı alarak daireye geçer. Lider her çocuktan aldığı kağıtta yazan çocuk hakkı ile ilgili bilgiyi sesli olarak grupta okumalarını ister. Bazı çocuklar çocuk haklarının tam tersi olan kağıtları almışlardır, bunu grupta sesli okuyunca çocuk hakkı olup olmadığı konuşulur ve çocuk elinde bulunan kağıdı masada bulunan çocuk hakkı olan başka kağıtla değiştirir. Çocuklar çocuk haklarını sesli okuduktan sonra bu hakkın kendisine ne çağrıştırdığı sorulur ve çocuklar bu hakkın çağrıştırdıklarını dile getirir.

“Çocuk Haklarına Resim Yoluyla Bakma”

Yönerge: Lider çocuklara büyük bir karton kağıt, kalemler ve boya kalemleri verir. Bu kartona grup olarak bir çocuk resmi çizmelerini ister. Resim bittikten sonra ellerinde bulunan çocuk hakları kağıdını çocuk resminin istedikleri yerine yapıştırmalarını ister. Kağıtlar yapıştırıldıktan sonra çocuklar daireye geçerler. Lider her çocuğun tek tek resmin yanına gelmesini ve seçtiği çocuk hakkı rolünden bu çocuğun bu hakkını anlatmasını ister. Ör: Ben bu çocuğun eğitim hakkıyım, bu çocuğa eğitim almasını, okula gitmesini sağlıyorum gibi. Her çocuk resimdeki çocuğun bir hakkı olarak onun rolünden konuştuktan sonra oyun sonlandırılır. Oyunun sonunda çocuklardan rollerle ilgili paylaşım alınır. Paylaşımların ardından çocuklar rollerden çıkarılır, lider çocuklara çocuk hakları hakkında bilgi verir.

Kapanış: Grup lider çalışmanın sonunda bu iki oturumda neler çalışıldığını, oturumun hedefleri aktarılır, çocukların bu çalışmaya dair duyguları alınarak çalışma sonlandırılır.

DEĞERLENDİRME

Çocuk hakları oturumunda çocukların çocuk haklarına vakıf olduğu, çocuk haklarıyla ilgili girdikleri rollerde çocuk haklarını çok net ve anlaşılır bir şekilde ifade edebildikleri gözlemlenmiştir. Çocuk haklarına dair paylaşımlarında çocuklar bu hakların çok olağan, her çocuk için olması gerektiğini, olmamasının çok kötü olduğunu sürekli vurgulamışlardır. Çocuklar paylaşımlarında bazı yerlerde çocukları çalıştırıyorlar, bu olmamalı, her çocuğun oyun hakkı, şiddetten ve sömürden korunma hakkı olması gerektiğini, ayrımcılık olamamasını, her çocuğun duygu ve düşünceleri özgürce ifade edilmesi gerektiğini, her ailenin çocuğun fikrini alması gerektiğini bunu bazı ailelerin yapmadığını dile getirmişlerdir. Çocuklar çocuk haklarını önceden de öğrendiklerini ama bu şekilde oyunla yapmalarının kendilerine farklı geldiğini, bu şekilde çocuk haklarının kendileri için daha anlaşılır olduğunu dile getirmişlerdir. Bu da bize gösteriyor ki çocuklar oyun ve drama yoluyla çocuk haklarını daha iyi içselleştirebilmekte, kendileri için haklar daha anlaşılır olmaktadır.

ÇOCUK HAKLARI ATÖLYESİ KAZANIMLARI

- 1-Çocuklar kendilerinin olumlu özelliklerini, kişisel becerilerini daha net görmüşlerdir.
- 2-Çocuklar grup içinde arkadaşlarını daha iyi tanımışlardır, arkadaşlarının bilmedikleri olumlu yönlerini fark etmişlerdir.
- 3-Çocukların grup içinde kendilerini sözel olarak, dışavurumcu yöntemlerle ifade etme becerileri gelişmiştir.
- 4-Çocuklar drama ve sanat yöntemleri gibi dışavurumcu yöntemlerle çocuk olarak kendilerinin sahip olmaları gereken hakları öğrenmişlerdir.
- 5-Çocuklar dışavurumcu yöntemleri kullanarak söz dışında, eylemle, spontanlıkla kendilerini ifade etmişlerdir.
- 6-Çocukların drama yoluyla çocuk haklarının rolüne girerek bu haklara bakmaları çocuk haklarını daha çok içselleştirmelerini sağlamıştır.
- 7-Çocuklara sözel öğrenme dışında drama yöntemiyle öğrenme konusunda bir alan açılmıştır.

ÇOCUKLARA DAİR GÖZLEMLER

Oyunlar sırasında çocukların gelecek hayallerinin yoğun olduğu fakat bazen kendilerine yönelik bu yoğun beklentilerin kaygı yarattığı, özellikle oyunlar sırasında da iyi yapacak mıyım diye kaygı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Çocuk haklarıyla ilgili yapılan çocuk resminde güzel resim çizmek istedikleri için resmi sürekli silmişlerdir, çocuklara güzel resim yapmanın önemli olmadığı vurgulandığı halde iyi resim yapma kaygısı yaşamışlardır. Yaşamlarında buna benzer kaygılar yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda hayatlarında da hep iyi yapma çabalarının yoğun olduğunu ve bu durumun kendilerini zorladıklarını söylemişlerdir.

Çocukların yoğun gelecek hayallerinin ve kendilerine dair yoğun beklentilerinin özellikle ergenlik dönemi gibi kimlik karmaşasının yoğun olduğu bu yaşta kendilerini, ailelerini beğenmeme noktalarına götürebileceği, kimlik karmaşası sorununu daha çok arttırabileceğini düşündürmüştür. Çocukların öncelikle kendilerine dair kabullerinin desteklenmesinin, kişisel kaynaklarının desteklenmesinin önemli olduğu, bu konuda çocuklarla çalışma yapılarak çocukların güçlendirilmesi gerektiği çocuklara dair gözlemler üzerinden düşünülmüştür

Pınar Talaslıoğlu

BİR ÇOCUK HAKKI İHLALI; *Ev İçi Çocuk İşçiliği* Projesi

STK Bilgilendirme Semineri Değerlendirme Ön-Son Test Formu

Bu soru kağıdı, Başak Sanat Vakfı olarak, çocuğun ev içindeki çalışma koşullarına dikkat çekmek için projemizin farkındalık seminerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Katkılarınız projemizin geliştirilmesinde bizlere yardımcı olacaktır. *Projeye katılan kişilerin bilgileri üçüncü kişi ve kurumlarla kesinlikle paylaşılmayacak, sonuçlar kişisel olarak değerlendirilmeyecektir.* Soru formuna isim yazmanız gerekmemektedir.

Projeye yaptığınız katkı ve vereceğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkür ederiz.

DOLDURMATARİHİ:...../...../.....

STK ve Kişi Bilgileri

1. Cinsiyet: [1] Kadın [2] Erkek [3] Diğer _____

2. Yaşınız:

I. ÇOCUK İŞÇİLİĞİNE DAİR SORULAR:

3. "Çocuk işçiliği" dendiğinde aklınıza ilk neler geliyor?

4. "Ev içi çocuk işçiliği" dendiğinde aklınıza ilk neler geliyor?

5. “Çocuk işçi” ve “Ev içi çocuk işçi” arasındaki farka dair mevcut bilginizi 1'in “aradaki farkı hiç bilmiyorum” 5'in “aradaki farkı kesinlikle biliyorum” anlamına gelecek şekilde 1-5 arası puanlar mısınız?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

II. Aşağıda bazı ifadeler bulunmaktadır. Lütfen bu ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Her bir ifadeye katılma durumunuzu 1'den 5'e kadar değerlendiriniz ve verdiğiniz puanı ifadenin karşısına denk gelen kutuya işaretleyiniz.

Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	2	3	4	5

6.	Türkiye'de çocuk işçiliği vardır.	1	2	3	4	5
7.	Türkiye'de ev içi çocuk işçiliği vardır.	1	2	3	4	5
8.	Türkiye'de kadınlar ev içinde fason iş yaparlar.	1	2	3	4	5
9.	Türkiye'de çocuklar ev içinde fason iş yaparlar.	1	2	3	4	5
10.	Son yıllarda ev içi çocuk işçiliği artmıştır.	1	2	3	4	5
11.	Çocukların ev içinde çalışması psiko-sosyal gelişimlerini olumlu etkiler.	1	2	3	4	5
12.	Çocukların ev içinde fason işlerde çalışması, ebeveynleri ile ilişkilerini etkiler.	1	2	3	4	5
13.	Ev içi çocuk işçiliği, çocukların eğitim yaşamlarını ve okula devam durumlarını olumsuz etkiler.	1	2	3	4	5
14.	Ev içi çocuk işçiliği bir çocuk hakkı ihlalidir.	1	2	3	4	5
15.	Kadın ve çocuk emeğinin ev içine kayması, ucuz emek kullanımını artırır.	1	2	3	4	5
16.	Ev içi çocuk işçiliği, çocuğun çalışması sorununu görünmez kılar.	1	2	3	4	5
17.	Çocukların ev içinde gelir getirici bir iş yapması psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkiler.	1	2	3	4	5
18.	Ev içi çocuk işçiliğinin nedenlerine dair bilgim var.	1	2	3	4	5
19.	Çalıştığım kurum çocuk işçiliğinin önlenmesine dair çalışmalar yapmaya olumlu yaklaşır.	1	2	3	4	5
20.	Ev içi fason işlerin artması üretim süreçlerindeki değişime ilgilidir.	1	2	3	4	5
21.	Türkiye'de çocuk işçiliği önlenabilir bir meseledir.	1	2	3	4	5
22.	Çocukların ev içi fason işçi olarak çalışması önlenabilir.	1	2	3	4	5
23.	Çalıştığım kuruluş bu soruna çözüm üretmeye çalışır.	1	2	3	4	5

SONTESTEK SORULAR: (Lütfen kısa ve öz bir cümleyle açıklamaya çalışınız.)

1. Çocuk ev içi işçiliği sizce nasıl önlenebilir?
2. Bunu önlemekte en sorumlu kurum/kuruluş hangisidir?
3. Bu sorunu önlemekte ikinci en sorumlu kuruluş hangisidir?
4. Sizin kuruluşunuz bu konuda çalışmalar yapıyor mu? Evetse bu çalışmalardan kısaca bahseder misiniz.

Anketimiz burada sona ermiştir.

Samimi yanıtlarınız ve katılımınız için **Başak Sanat Vakfı** olarak
Teşekkür Ederiz.

Anket No:

BİR ÇOCUK HAKKI İHLALİ; *Ev İçi Çocuk İşçiliği* Araştırması

BAŞAK KÜLTÜR VE SANAT VAKFI görüşmecisiyim. Çocuğun ev içindeki çalışma koşullarına dikkat çekmek için hazırladığımız “Bir Çocuk Hakkı İhlali: Ev İçi Çocuk İşçiliği” konulu proje hazırladık. Genel olarak çocuğun ev içi durumuna özellikle de ev içi emeğine dair sorular sormak istiyoruz. Paylaşacağınız bilgiler tarafımızca gizli tutulacaktır. İstedığınız zaman araştırmadan ayrılabilirsiniz.

Vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz

Araştırma Koordinatörü: **Sosyolog Ayşe Tepe Doğan**
Başak Kültür ve Sanat Vakfı

Görüşmeyi Yapan:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Semti/Mahallesi:

İşyeri niteliği / İşkolu :

Katılımcının Cinsiyeti: () K () E () D

Görüşme süresi:

Katılımcının Görüşmeyi Reddetme Nedeni:

.....

1.BÖLÜM – KİŞİSEL BİLGİLER

1. Doğum yeriniz.

- ☐ 1. Köy.....
☐ 2. Kasaba.....
☐ 3. Kent.....
☐ 4. Yurtdışı.....

2. Yaşınız.

☐ 1. 13-17(.....)	☐ 2. 18-22 (.....)	☐ 3. 23-27(.....)
☐ 4. 28-32(.....)	☐ 5. 33-38(.....)	☐ 6. 39-44(.....)
☐ 7. 45-49 (.....)	☐ 8. 50-54 (.....)	☐ 9. 55-59 (.....)
☐ 10. 60 üstü...(.....)		

3. Medeni durumunuz.

- ☐ 1. Bekar
☐ 2. Evli
☐ 3. Eşi vefat etmiş.
☐ 4. Boşanmış
☐ 5. Diğer.....

4. Eğitim durumunuz.

- ☐ 1. Okur-Yazar değil
☐ 2. Okur-Yazar
☐ 3. İlkokul
☐ 4. Ortaokul
☐ 5. Lise
☐ 6. Üniversite
☐ 7. Yüksek Lisans
☐ 8. Doktora

5. İkamet ettiğiniz semt?

- ☐ 1. Üsküdar
☐ 2. Şişli

6. Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?

- ☐ 1. 5 yıldan az
☐ 2. 6-10 yıldır
☐ 3. 11 yıldan fazla

7. Başka bir mesleğiniz (düzenli bir işiniz) var mı? Nedir?

- ☐ 1. Yönetici
☐ 2. Profesyonel meslek mensubu (Öğretmen, Avukat, Doktor..)
☐ 3. Teknisyen, tekniker ve yardımcı profesyonel meslek mensubu.
☐ 4. Büro hizmetlerinde çalışan eleman.
☐ 5. Hizmet ve satış elemanı.
☐ 6. Nitelikli tarım, ormancılık, su ürünü çalışanı.
☐ 7. Sanatkar.
☐ 8. Tesis ve makine operatörü, montajcı.
☐ 9. Nitelik gerektirmeyen meslekler.
☐ 10. Ev emekçisi.
☐ 11. Çalışmıyor.
☐ 12. Hayır mesleği yok.
☐ 13. Diğer (Lütfen belirtiniz.)

8. İstanbul'da yaşamayı tercih etme nedeniniz?

- ☐ 1. Burada doğup-büyümüş olmam.
☐ 2. Ailem/akrabalarımın biri/birkaçının burada yaşaması.
☐ 3. Ailem/akrabalarımın biri/birkaçının burada daha önceden çalışıyor olması.
☐ 4. Evin/İşin aileden kalmış olması.
☐ 5. Özel bir nedeni yok.
☐ 6. İstanbul'da daha iyi iş yapabileceğimi düşündüğüm için.
☐ 7. Evlenip geldim.
☐ 8. Diğer.....

9. Yaşamakta olduğunuz hanede kaç kişi bulunmaktadır?

- () 1. 2
() 2. 3
() 3. 4
() 4. 5
() 5. 6 ve üstü

10. Haneyesizden başkaları getiren kimse varmı?

- () 1. Evet () 2. Hayır

10.a Evet ise, bu kiş kimdir?

- () 1. Eşim
() 2. Çocuğum/Çocuklarım
() 3. Eşim + Çocuğum/Çocuklarım
() 4. Aynı hane içinde yaşayan akrabalar.
() 5. Diğer.....

11. Eve aldığınız dışı dahanenize giren aylık toplam gelirdir?

- () 1. 600 ve altı () 2. 601 - 1200 () 3. 1201 - 1800
() 4. 1801 - 2400 () 5. 2401 - 3000 () 6. 3001 - 3600 () 7. 3600 üstü

12. Hanenize giren aylık toplam gelirden biriktirebiliyor musunuz? Evet ise nasıl?

- () 1. Biriktiremiyorum.
() 2. Biriktirip evdeki gereklerle veriyorum.
() 3. Biriktirip çocukların ihtiyaçlarını harcıyorum.
() 4. Biriktirip bankaya/altın yatırıyorum.
() 5. Biriktirip peşinat yapacağız.
() 6. Diğer.....

13. Hane içi aylık ortalama harcamanız ne kadardır?

- () 1. 600 ve altı () 2. 601 - 1200 () 3. 1201 - 1800
() 4. 1801 - 2400 () 5. 2401 - 3000 () 6. 3001 - 3600 () 7. 3600 üstü

14. Gayrimenkulünüz var mı?

- () 1. Evet () 2. Hayır

15. Şu anda oturmakta olduğunuz ev size mi ait?

- () 1. Kendi mülkiyetimde.
() 2. Aileden birine ait.
() 3. Bir tanıdık/ortakla beraber.
() 4. Kira.
() 5. Diğer.....

2. BÖLÜM - HANE / ÇOCUK BİLGİLERİ

16. Bu evde kaç kişi çalışıyor?

Kadın (18A) Erkek (18B) Kız Ç. (18C) Oğlan Ç. (18D)

Toplam

- () 1. 1 kişi
() 2. 2-5 kişi
() 3. 6-10 kişi
() 4. 10 kişi üstü

17. Aile bireylerinin sosyal ya sağlık güvencesi (GSS) var mı?

- () 1. Evet var. Bağ-kur yatırıyoruz.
() 2. Evet var. Yeşil kartlıyız.
() 3. Evet var. Sigortalıyız.
() 4. Hayır yok.
() 5. Diğer.....
() 6. Yanıt yok.

18. Aile bireyleri kimin sosyal güvencesinden yararlanıyor? (pilot)

- ☐ 1. Babanın/Annenin sigortası.
☐ 2. Yeşil kartlıyız.
☐ 3. Babanın/Annenin özel sağlık sigortası.
☐ 4. Sosyal güvencemiz yok.

19. Ev içinde çocuğunuz aşağıdakilerden herhangi birini yapar mı?

- ☐ 1. Ev temizliği.
☐ 2. Ütü.
☐ 3. Çocuk bakımı.
☐ 4. Yaşlı bakımı
☐ 5. Çamaşır/Bulaşık.
☐ 6. Ev içine aldığımız fason işler.
☐ 7. Ev içine aldığımız fason işlerde el altında yardım.
☐ 8. Hiçbiri.
☐ 9. Diğer.....

20. Çocuğunuzu yukarıda sıralanan ev içi işlerden herhangi biri veya birkaçında çalıştırıyor musunuz?

- ☐ 1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ 3. Diğer (lütfen belirtiniz)

21. Evet ise, ev içinde çalışan çocuk sayınız kaçtır?

- Kız çocuğu 21A Erkek çocuğu 21B Toplam 21C
☐ 1. 1 kişi
☐ 2. 2 kişi
☐ 3. 3 kişi
☐ 4. 4 kişi üstü

22. Ev içinde çalıştırdığınız kız çocuğunuzun yaşı kaçtır?

- 1.Kız ç. 22A 2. Kız ç. 22B 3. Kız ç. 22C 4. Kız ç. 22D
☐ 1. 0-4
☐ 2. 5-7
☐ 3. 8-10
☐ 4. 11-13
☐ 5. 13-15
☐ 6. 15 üstü

23. Kız çocuklarınızın eğitim durumu nedir?

- 1.Kız ç. 23A 2. Kız ç. 23B 3. Kız ç. 23C 4. Kız ç. 23D
☐ 1. Okur-Yazar değil
☐ 2. Okur-Yazar
☐ 3. İlkokul
☐ 4. Ortaokul
☐ 5. Lise
☐ 6. Üniversite
☐ 7. Yüksek Lisans
☐ 8. Doktora

24. Ev içinde kız çocuğunuzun yaptığı işçilikle günlük çalışma saati ortalama kaçtır?

- 1.Kız ç. 24A 2. Kız ç. 24B 3. Kız ç. 24C 4. Kız ç. 24D
☐ 1. 0-2
☐ 2. 3-5
☐ 3. 5-7
☐ 4. 8-10
☐ 5. 10-12
☐ 6. 12 üstü

25. Ev içinde çalıştırdığınız oğlan çocuğunuzun yaşı kaçtır?

- 1.Oğlan ç. 25A 2. Oğlan ç. 25B 3. Oğlan ç. 25C 4. Oğlan ç. 25D
☐ 1. 0-4
☐ 2. 5-7
☐ 3. 8-10
☐ 4. 11-13
☐ 5. 13-15
☐ 6. 15 üstü

26. Oğlan çocuklarınızın eğitim durumu nedir?

- 1.Oğlan ç. 26A 2. Oğlan ç. 26B 3. Oğlan ç. 26C 4. Oğlan ç. 26D
- ☐ 1. Okur-Yazar değil
☐ 2. Okur-Yazar
☐ 3. İlkokul
☐ 4. Ortaokul
☐ 5. Lise
☐ 6. Üniversite
☐ 7. Yüksek Lisans
☐ 8. Doktora

27. Ev içinde oğlan çocuğunuzun yaptığı işçilikle günlük çalışma saati ortalama kaçtır?

- 1.Oğlan ç. 27A 2. Oğlan ç. 27B 3. Oğlan ç. 27C 4. Oğlan ç. 27D
- ☐ 1. 0-2
☐ 2. 3-5
☐ 3. 5-7
☐ 4. 8-10
☐ 5. 10-12
☐ 6. 12 üstü

28. Çocuğunuzun ev içi emeği ile birlikte aylık netkazancınız nedir?

- ☐ 1. 300 ve altı
☐ 2. 301- 600
☐ 3. 601- 900
☐ 4. 901- 1200
☐ 5. 1201- 5000
☐ 6. 1501- 1800
☐ 7. 1800 üstü

29. Çocuğunuza ev içi işlerdeki kazancınızdan harçlık veriyor musunuz?

- ☐ 1. Evet
☐ 2. Hayır
☐ 3. Diğer (lütfen belirtiniz)

29A. Evet ise, ev içi emeği karşılığında çocuğunuzun net kazancı nedir?(pilot)

- ☐ 1. 300 ve altı
☐ 2. 301- 600
☐ 3. 601- 900
☐ 4. 901- 1200
☐ 5. 1201- 5000

30.Çocuğunuzun ev içi işçilik yapıyor olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ 1. Çok memnunum
☐ 2. Memnunum
☐ 3. Kararsızım
☐ 4. Memnun değilim
☐ 5. Hiç memnun değilim

30A. Evet ise, neden memnunsunuz? (pilot)

- ☐ 1. Meslek öğreniyor.
☐ 2. Geçime katkısı oluyor.
☐ 3. Sorumluluk sahibi oluyor.
☐ 4. Okul harçlığı çıkıyor.
☐ 5. Diğer

31.Çocuğunuz ev içi işlere nasıl dahil ediyorsunuz?

- ☐ 1. Kendi isteğiyle geliyor.
☐ 2. Ben çağırıyorum.
☐ 3. Okuldan gelince dahil oluyor.
☐ 4. Dersleri bittikten sonra dahil oluyor.
☐ 5. Yaz aylarında dahil oluyor.

31A. Evet ise, çocuğunuz ev içi işlere dahil olmayı nasıl karşılıyor?

- ☐ 1. Eğlenceli buluyor.
- ☐ 2. İsteksiz yapıyor.
- ☐ 3. Harçlık aldığı için dahil oluyor.
- ☐ 4. Diğer

32.Çocuğunuz daha önce sokakta işçilik yaptı mı?

- ☐ 1. Evet
- ☐ 2. Hayır
- ☐ 3. Diğer.....

33. Ev içinde çocuğunuza yaptırdığınız işçiliklerin çocuğunuzun gelişimini etkilediğini düşünüyor musunuz?

- ☐ 1. Evet, çok kötü etkiliyor.
- ☐ 2. Evet, kötü etkiliyor.
- ☐ 3. Etkilemiyor.
- ☐ 4. Evet, iyi etkiliyor.
- ☐ 5. Evet, çok iyi etkiliyor.
- ☐ 6. Kararsızım.

34. Ev içinde çocuğunuza yaptırdığınız işçiliklerin çocuğunuzun eğitim hayatını etkilediğini düşünüyor musunuz?

- ☐ 1. Evet, çok kötü etkiliyor.
- ☐ 2. Evet, kötü etkiliyor.
- ☐ 3. Etkilemiyor.
- ☐ 4. Evet, iyi etkiliyor.
- ☐ 5. Evet, çok iyi etkiliyor.
- ☐ 6. Kararsızım.

35. Ev içinde çocuğunuza yaptırdığınız işçiliklerin çocuğunuzun sosyal yaşamını etkilediğini düşünüyor musunuz?

- ☐ 1. Evet, çok kötü etkiliyor.
- ☐ 2. Evet, kötü etkiliyor.
- ☐ 3. Etkilemiyor.
- ☐ 4. Evet, iyi etkiliyor.
- ☐ 5. Evet, çok iyi etkiliyor.
- ☐ 6. Kararsızım.

36. Çocuklarınızı ev içi işlerde çalıştırırken öncelikli olarak dikkat ettiğiniz nokta aşağıdakilerden hangisidir?

- ☐ 1. Çocuğa uygun olması.
- ☐ 2. İşin güvenilir olması.
- ☐ 3. İşin üzgün / temiz olması.
- ☐ 4. İşin çocuğu yormaması.
- ☐ 5. Çocuğun okulunu aksatmaması.
- ☐ 6. İşin kolay olması.
- ☐ 6. İşin bol kazançlı olması.
- ☐ 7. Diğer.....

37. Ev içinde dışardan aldığınız ve çocuğunuzun yaptığı işçilikler evin neresindedir?

- ☐ 1. Evin bahçesinde/avlusunda/kapısında.
- ☐ 2. Oturma odasında.
- ☐ 3. Çocuk odasında.
- ☐ 4. Mutfakta.
- ☐ 5. Banyoda.
- ☐ 6. Evde iş için ayrı bir oda var.
- ☐ 7. Evin her yerinde.

37B. Ev içinde dışardan aldığınız ve çocuğunuzun yaptığı işçilikler çocuğunuzun yaşam alanlarında da yapılıyor mu?

- ☐ 1. Evet.
- ☐ 2. Kısmen
- ☐ 3. Hayır.
- ☐ 4. Diğer

38. Ev içi işçiliklerde hangi alanlardaki işlerde çalışıyorsunuz?

- ☐ 1. Hafif tekstil
- ☐ 2. Süs eşyası
- ☐ 3. Hafif sanayi
- ☐ 4. Elektronik
- ☐ 5. Oyuncak
- ☐ 6. Diğer (Lütfen belirtiniz)

39. Eve alınan işleri nasıl temin ediyorsunuz?(2 şık işaretleyebilir.)

- ☐ 1. Kendi bağlantılarımızla buluyoruz.
☐ 2. Arkadaş yoluyla buluyoruz.
☐ 3. Fason üretimciye yapıyoruz.
☐ 4. Aracı/Komisyonculardan alıyoruz.
☐ 5. İnternette buluyoruz.
☐ 6. İlanlardan buluyoruz.

40. Eve hangi aralıklarla iş alıyorsunuz?(Birden fazla şık işaretleyebilir.)

- ☐ 1. Günlük alıyoruz.
☐ 2. Haftalık alıyoruz.
☐ 3. Aylık alıyoruz.
☐ 4. Diğer

41. Eve aldığınız işin ödemelerini nasıl alıyorsunuz?(Birden fazla şık işaretleyebilir.)

- ☐ 1. Günlük alıyoruz.
☐ 2. Haftalık alıyoruz.
☐ 3. Aylık alıyoruz.
☐ 4. İş bitiminde.
☐ 5. Diğer.....

42. Evdeki kadınların dışarda çalışmasını ister miydiniz?

- ☐ 1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ 3. Bir fikrim yok. ☐ 4. Diğer.....

42A. Evet ise, neden?

- ☐ 1. Lütfen açıklayınız.

42B. Hayır ise, neden?

- ☐ 1. Lütfen açıklayınız.

43. Ev içi işçilik yapıyor olmaktan memnun musunuz?

- ☐ 1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ 3. Bir fikrim yok. ☐ 4. Diğer

44. Çocukkenev içi işçilik yaptınız mı?

- ☐ 1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ 3. Hatırlamıyorum. ☐ 4. Diğer.....

45. Ne zamandan beriev içinde iş yapıyorsunuz?

- ☐ 1. 1994 ve öncesi ☐ 2. 1994- 1999 ☐ 3. 2000- 2005
☐ 4. 2006 - 2011 ☐ 5. 2012 ve sonrası

46. Müşteri ya da işverenlerinizin çoğunluğu daimi midir?

- ☐ 1. Hayır ☐ 2. Evet

47. Müşteri ya da işverenlerinizin yaş ortalaması nedir?(pilot)

- ☐ 1. 12-17 ☐ 2. 18-25 ☐ 3. 26-33
☐ 4. 34-41 ☐ 5. 42-49 ☐ 6. 50+

48. Müşteri ya da işverenlerinizin arasında civardaki esnaftan olanlar var mı?(pilot)

- ☐ 1. Evet ☐ 2. Hayır

49. Ev içi işçilik yaptığınızdan beri evdeki ekonomik durumun değiştiğini düşünüyor musunuz?

- ☐ 1. Evet olumlu yönde değişti.
☐ 2. Evet olumsuz yönde değişti.
☐ 3. Hayır düşünmüyorum.
☐ 4. Kararsızım.

50. Eviniz ülkedeki ekonomik krizlerden etkilendi mi?

- ☐ 1. Evet oldukça.
☐ 2. Biraz etkilendi.
☐ 3. Belirsiz
☐ 4. Hayır etkilendi.
☐ 5. Hiç etkilendi.

51. Neden ev içine iş alıyorsunuz?

- ☐ 1. İhtiyaç olduğu için.
- ☐ 2. Geçime ek katkı olsun diye.
- ☐ 3. Çocukların okulu için.
- ☐ 4. Birikim yapmak için.
- ☐ 5. Borçları ödemek için.
- ☐ 6. Boşta kalmamak için.
- ☐ 7. Çalışmak istediğimiz için.
- ☐ 8. Eşim dışarda çalışmama izin vermiyor.
- ☐ 9. Çocuklarımı dışarda çalışırsam bırakabileceğim bir yer yok.
- ☐ 10. Diğer

52. En çok hangi dönemlerde ev içine iş alıyorsunuz?

- ☐ 1. Ekonomik kriz dönemlerinde.
- ☐ 2. İşsizlik döneminde.
- ☐ 3. Her zaman
- ☐ 4. İhtiyaç oldukça.
- ☐ 5. Sipariş geldikçe.

3. BÖLÜM – ALGI / TUTUM BİLGİLERİ

53. Aşağıdakilerden hangisi sizin için en önceliklidir?

- ☐ 1. Satış.
- ☐ 2. Müşteri memnuniyetim.
- ☐ 3. Müşterilerimin gözünde güvenilir bir insan olmam.
- ☐ 4. Ailemin gözünde güvenilir bir insan olmam.
- ☐ 5. Çevremizin gözünde güvenilir bir insan olmam.
- ☐ 4. Çocuklarımın gözünde güvenilir bir insan olmam

54. Çocuğunuzun aşağıdakilerden hangisi olmasını isterdiniz? (2 şık işaretlenebilir)

- ☐ 1. Okumuş
- ☐ 2. Esnaf.
- ☐ 3. Aile sahibi.
- ☐ 4. İş sahibi.
- ☐ 5. Meslek sahibi.
- ☐ 6. Diğer(Lütfen belirtiniz.)

55. Çocuğunuzun yaptığınız işi devam ettirmesini ister misiniz?

- ☐ 1. Evet
- ☐ 2. Hayır
- ☐ 3. Kararsızım

56. Ev içi çalışmanın yaygın olması sizi rahatsız ediyor mu?

- ☐ 1. Hayır etmiyor, sonuçta doğru yapıldığında bir problem yok.
- ☐ 2. Hayır etmiyor, bence herkes ev içi çalışmalı.
- ☐ 3. Evet ediyor, insanları zor duruma sokuyor.
- ☐ 4. Evet ediyor, fakat ev içi iş olmasa biz de iş yapamayız.
- ☐ 5. Diğer.....

57. Komşu evlerle iletişim halinde misiniz?

- ☐ 1. İş için görüşürüz.
- ☐ 2. İş dışında da görüşürüz.
- ☐ 3. Hatta ailecek de görüşürüz.
- ☐ 4. Hayır, iletişim halinde değiliz.

58. Komşu işyerleriyle iletişim halinde misiniz?

- ☐ 1. İş için görüşürüz.
- ☐ 2. İş dışında da görüşürüz.
- ☐ 3. Hatta ailecek de görüşürüz.
- ☐ 4. Hayır, iletişim halinde değiliz.

59. Ev içerisinde iş yapmanız çocuğunuzla ilişkinizi etkiliyor mu? (3 şık işaretlenebilir.)

- ☐ 1. Agresif oluyorum.
- ☐ 2. Çocuğuma zaman ayıramıyorum.
- ☐ 3. İletişim kurmuyorum.
- ☐ 4. İlgilenecek vaktim olmuyor.
- ☐ 5. Diğer (Lütfen belirtiniz.)

60.Ev içerisinde iş yaptığınız bir çocuğunuzla yaptığı/yapamadığı bir iştebir sorun çıkarsa çocuğunuzla olan ilişkinizi etkiler mi?

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Kararsızım

60A. Evet ise bu etkiler aşağıdakilerden hangisidir?

- () 1. Çocuğumla konuşmam.
() 2. Çocuğumu cezalandırırım.
() 3. Aile içinde gerginlik olur.
() 4. Çocuğa bir daha iş vermem.
() 5. Çocuğa daha fazla iş veririm.
() 6. Diğer

61. Sokak satıcıları (simitçiler, midyeciler, kestaneciler, kokoreççiler, işportacılar) hakkında ne düşünüyorsunuz?

- () 1. Olumlu düşünüyorum. () 2. Olumsuz düşünüyorum. () 3. Fark etmez

61A. Sokak çalgıcıları hakkında ne düşünüyorsunuz??

- () 1. Olumlu düşünüyorum. () 2. Olumsuz düşünüyorum. () 3. Fark etmez

62. Yurtdışında çalışma imkânınız olsa bu imkânı değerlendirir misiniz?(pilot)

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Kararsızım

63. Bir alışveriş merkezinde işyeri açmayı ister miydiniz?(pilot)

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Kararsızım

64. İstanbul'da oturan biri için sizce alışveriş merkezleri mi; yoksaesnaf mıdaha cazip bir alışveriş mekanıdır? (pilot)

- () 1. AVM'ler () 2. Esnaf () 3. Kararsızım

65. Çocukların çalışabileceği bir fabrika yapılsaydı; bu proje ile ilgili ne düşündünüz?

- () 1. Kesinlikle karşıyım. Çocuklar çalıştırılmamalı.
() 2. Çocuklara zarar vermezse fabrika kurulabilir.
() 3. Fabrika kurulabilir benim için fark etmez.
() 4. Bir fikrim yok.

66.Çocukların çalıştırılması ile ilgili kanuni yaş sınırını biliyor musunuz?

- () 1. Evet biliyorum. () 2. Hayır haberim yok.

67. Sosyal güvenliklı çalışma koşullarının değiştirilip merdiven altı fason üretim atölyelerinin kurulmasıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?

- () 1. Olumlu düşünüyorum.
() 2. Olumsuz düşünüyorum
() 3. Konu hakkında bir fikrim yok.

68.Çocuk işçiliğinin yasaklanması hakkında ne düşünüyorsunuz?

- () 1. Olumlu düşünüyorum.
() 2. Olumsuz düşünüyorum
() 3. Konu hakkında bir fikrim yok.

69. Avrupa Birliği (AB)ile uyum sürecine nasıl bakıyorsunuz?

- () 1. Olumlu düşünüyorum.
() 2. Olumsuz düşünüyorum
() 3. Konu hakkında bir fikrim yok.

DEĞERLENDİRME NOTU(Varsa)

.....
.....
.....

Notlarınız:

Notlarınız:

Başak Kültür ve Sanat Vakfı
Başak Culture and Art Foundation